

Forvaltningsplan for Luster Allmenning naturreservat

Luster kommune, Sogn og Fjordane

Luster Kommune

Føreord

Luster Allmenning naturreservat vart verna ved Kronprinsregentens resolusjon 2. september 2005, med forskrift om verneplan for skog. Skogateigen, ein granbestand som inngår i verneområdet, var allereie verna som Noregs fyrste naturreservat i 1914.

Føremålet med vernet er å ta vare på ei større samanhengande, skogkledd fjordside tilnærma urørt av moderne tekniske inngrep, med sitt mangfold av naturtypar, økosystem, artar og naturlege, økologiske prosessar. I tillegg har området stor vitskapleg og biologisk verdi som samanhengande stort skogområde med sjeldsynte botaniske og ornitologiske førekomstar, og som studieområde for naturleg granskog i mogleg spreiing.

Forvaltningsplanen skal være eit praktisk hjelpemiddel for å fremja føremålet med vernet, og å gje ei føreseieleg forvaltning. Planen definerer konkrete forvaltnings- og bevaringsmål og oppfølging i form av forvaltning, sakshandsaming, oppsyn og tiltak.

Det er brukarinteresser innan jakt, friluftsliv og forsking knytt til området. Forvaltningsplanen gjev på bakgrunn av desse retningslinjer og reglar for aktuell bruk.

Luster kommune er forvaltningsstyretemakt for naturreservatet. Dette inneber m.a. ansvar for å handsama søknader om dispensasjon frå verneforskrifta, samt informasjon, skjøtsel og tilrettelegging. Statens Naturoppsyn (SNO) har som oppgåve å føra tilsyn med verneområdet og hjelpe til med tiltak for å sikra og fremja verneverdiane.

Aurland Naturverkstad har levert eit utkast til denne planen, som Luster kommune etterpå har arbeidd vidare med.

Gaupne, 28.5.2017

Jarle Skartun
rådmann i Luster kommune

Nils Erling Yndesdal
fylkesmiljøvernsjef

Innhold

Innhold	ii
1 Innleiing	1
1.1 Bakgrunn.....	1
1.2 Mål for vernet	1
1.2.1 Mål med forvaltningsplanen	2
1.3 Lovverk, forskrifter og juridiske rammer	2
2 Områdeskildring	3
2.1 Lokaliteten.....	3
2.2 Artsmangfald	5
2.3 Skogane	6
2.3.1 Vegetasjon og treslagsfordeling	7
2.3.2 Skogstruktur og hogsthistorie	8
2.3.3 Naturleg granskog.....	9
2.4 Dyreliv	11
2.5 Kulturhistorie og menneskeleg påverknad	13
3 Forvaltnings- og bevaringsmål	16
3.1 Sentrale prinsipp for forvaltninga; målstyrt forvaltning	16
3.2 Forvaltningsmål for Luster Allmenning naturreservat.....	16
3.3 Bevaringsmål.....	17
4 Brukarinteresser	17
4.1 Hogst og bruk av allmenningshytta	17
4.1.1 Status og utfordringar.....	17
4.1.2 Rammer og regelverk.....	17
4.1.3 Retningslinjer for forvaltninga.....	17
4.1.4 Aktuelle tiltak	18
4.2 Jakt og bruk av fjellstyrehytta	18
4.2.1 Status og utfordringar.....	18
4.2.2 Rammer og regelverk.....	18
4.2.3 Retningslinjer for forvaltninga.....	19
4.2.4 Aktuelle tiltak	19
4.3 Friluftsliv	19
4.3.1 Status og utfordringar.....	19
4.3.2 Rammer og regelverk.....	19
4.3.3 Retningslinjer for forvaltninga.....	19
4.3.4 Aktuelle tiltak	19
4.4 Forsking	20
4.4.1 Status og utfordringar.....	20
4.4.2 Rammer og regelverk.....	20
4.4.3 Retningslinjer for forvaltninga.....	20
4.4.4 Aktuelle tiltak	21
4.5 Motorferdsel.....	21
4.5.1 Status og utfordringar.....	21
4.5.2 Rammer og regelverk.....	21
4.5.3 Retningslinjer og tiltak.	22
5 Oppfølging av bevaringsmåla.....	22
5.1 Forvaltningsansvar og sakshandsaming	22
5.2 Oppsyn.....	22
6 Tiltak	22

6.1	Dokumentasjon og kunnskapsinnhenting om artar	23
6.2	Uttak av uønska artar	24
6.3	Registrering og dokumentasjon av kulturminne	24
7	Kjelder	25
Vedlegg		26
Vedlegg 1	Kart over registrerte lokalitetar	1
Vedlegg 2	Naturtypelokalitetar.....	2
Vedlegg 3	Verneforskrifta.....	6
Vedlegg 4	Kart til verneforskrifta	1
Vedlegg 5	Rapport frå kartlegging av gran	1

1 Innleiing

1.1 Bakgrunn

Luster Allmenning naturreservat vart oppretta ved Kronprinsregentens resolusjon 2. september 2005, med heimel i lov om naturvern av 19. juni 1970, § 8, jf. § 10 og § 21, § 22 og § 23.

Naturreservat den strengaste forma for områdevern i Noreg, og vert nytta for område som inneheld truga, sjeldsynt eller sårbar natur, representerer ein bestemt naturtype, har ei særskilt rolle for det biologiske mangfaldet, utgjer ein spesiell geologisk førekommst, eller har særskilt naturvitkapeleg verdi.

Reservatet i allmenningen vart oppretta som del av arbeidet med utvida skogvern i Norge, der Stortinget satsa på vern av statseigedom som ein hovudstrategi ved sida av frivillig vern. Luster vestre statsallmenning har lenge hatt ein plass i norsk naturvernhistorie, sidan Skogateigen naturreservat inne i området vart oppretta 6. november 1914 som det første naturreservatet i Noreg. Skogateigen naturreservat dekte berre 50 dekar, og føremålet var å ta vare på ein særmerkt førekommst av naturleg granskog. Utvidinga til Luster Allmenning naturreservat, som dekkjer over 10 km², fortel mykje om korleis naturvernet har endra seg på desse 100 åra. Medan ein den gongen verna små og spesielle, avvikande naturførekommstar, har ein i seinare år vorte sterkare oppteken av å ta vare på større, typiske område der naturen og dei naturlege prosessane kan gå sin gang. Luster Allmenning er då heller ikkje av dei områda som har størst mengd av sjeldsynte artar eller spesielle naturtypar. I staden er det lagt vekt på at området femnar om eit stort, samanhengande og veglaust skogområde, frå fjøre til fjell. Ikkje minst inneheld området store areal med låglandsskog, noko som er underrepresentert i eksisterande verneområde (naturbase.no).

1.2 Mål for vernet

Det overordna målet for områdevern er å medverka til bevaring av

- a) variasjonsbreidda av naturtypar og landskap
 - b) artar og genetisk mangfold
 - c) truga natur og økologiske funksjonsområde for prioriterte artar
 - d) større intakte økosystem, og slik at dei kan vere tilgjengelege for enkelt friluftsliv
 - e) område med særskilte naturhistoriske verdiar
 - f) natur prega av menneskeleg bruk gjennom tidene (kulturlandskap) eller som også har kulturhistoriske verdiar, og tilrettelegging for bruk som medverkar til å oppretthalde naturverdiane
 - g) økologiske og landskapsmessige samanhengar nasjonalt og internasjonalt
 - h) referanseområde for å følgje utviklinga i naturen
- (frå *Naturmangfoldlova*)

Det spesifikke føremålet med fredinga av Luster Allmenning naturreservat er å ta vare på ei større samanhengande, skogkledd fjordside tilnærma urørt av moderne tekniske inngrep, med sitt mangfold av naturtypar, økosystem, artar og naturlege skogsområde med sjeldsynte botaniske og ornitologiske førekommstar, og som studieområde for naturleg granskog i mogleg spreiing (frå *Forskrift om Verneplan for skog, vedlegg 4, Luster Allmenning naturreservat, Luster kommune, Sogn og Fjordane*).

Verneforskrifta fortel at det er naturverdiane som er verneobjekt i Allmenningen, men det kan likevel vera verd å vera merksam på den verdien området har som kulturlandskap med kulturminne som representerer ei særskilt ressursutnytting knytt til husmannskulturen i førmoderne tid.

1.2.1 Mål med forvaltningsplanen

Forvaltningsplanen for Luster Allmenning naturreservat er utarbeidd med heimel i § 7 i verneforskrifta:

«Forvaltingsstyremakta, eller den forvaltingsstyremakta gjev fullmakt, kan gjennomføre skjøtselstiltak for å fremje fredingsføremålet. Det kan utarbeidast forvaltningsplan, som kan innehalde nærmere retningslinjer for gjennomføring av skjøtsel.»

Forvaltningsplanen er i utgangspunktet ikkje eit juridisk bindande dokument, men *kan* være juridisk bindande der føresegner i verneforskrifta viser direkte til forvaltningsplanen.

Forvaltningsplanen er utarbeida som del av den naudsynte oppfølginga av vernevedtaket, med aktiv og føreseieleg forvaltning av verneområda i Noreg som mål (Miljødirektoratet, tidl. Direktoratet for naturforvaltning (2008)). Det kan etter forskrifa lagast forvaltningsplan som kan innehalde nærmere retningslinjer for gjennomføring av skjøtsel.

Innhaldet i forvaltningsplanar er definert i Miljødirektoratet (tidl. Direktoratet for naturforvaltning) si Handbok 17-2001, Forvaltningshandboka, kap. 5 (handboka er oppdatert i september 2010).

Her heiter det mellom anna at:

«En forvaltningsplan skal være et praktisk hjelpemiddel til å opprettholde og fremme verneformålet. Den skal samtidig sikre en enhetlig forvaltning av verneområdet ved å gi konkrete retningslinjer om bruk, informasjon, skjøtsel, eventuell tilrettelegging osv. Ved hjelp av en forvaltningsplan skal vi unngå tilfeldige enkeltavgjørelser som kan være uheldige for verneverdiene.»

Planen skal godkjennast av Fylkesmannen i Sogn og Fjordane. Han bør reviderast om lag kvart tiande år, eller når det er behov for det.

1.3 Lovverk, forskrifter og juridiske rammer

Sjølv om Luster Allmenning naturreservat vart oppretta i medhald av naturvernlova av 1970, er det i dag naturmangfaldlova av 19. juni 2009 som gjeld i spørsmål kring naturreservatet.

Naturmangfaldlova § 37 omhandlar vernekategorien naturreservat:

«Som naturreservat kan vernes områder som

- a) inneholder truet, sjeldan eller sårbar natur,*
- b) representerer en bestemt type natur,*
- c) på annen måte har særlig betydning for biologisk mangfold,*
- d) utgjør en spesiell geologisk forekomst, eller*
- e) har særskilt naturvitenskapelig verdi»*

Vidare heiter det at:

«I et naturreservat må ingen foreta noe som forringar verneverdiene angitt i verneformålet. Et naturreservat kan totalfredes mot all virksomhet, tiltak og ferdsel. I forskriften kan det gis bestemmelser om vern av kulturminner i reservatet.»

2 Områdeskildring

2.1 Lokaliteten

Luster Allmenning naturreservat dekkjer 10 069 dekar i Luster kommune, og ligg i den austvende fjordsida mellom Lustrafjorden og kommunegrensa mot Sogndal (sjå kart fig 1). Frå sjøsida kjem ein til med båt, men dei få bryggene som har funnest er stort sett berre restar att av. Det går heller ingen vegar til Allmenningen. Den enkleste tilkomsten er til fots via skogsvegane og stølane på Kaupanger. Stiane fører rett nok ikkje heilt fram, dei endar stort sett ved stølane, men terrenget i den høgstliggjande delen av reservatet er relativt lettgått og mange hjortetrakk leier opp til ryggen der ein får utsyn over fjorden og verneområdet. Det bratte terrenget med djupe elvedalar og urdar gjer det krevjande å ta seg opp eller ned gjennom reservatet, og det er ikkje mange som er godt kjende her.

Allmenningen er tilnærma urørt av moderne tekniske inngrep, og har eit stort mangfold av naturtypar, økosystem og artar. Området har stor vitskapleg og biologisk verdi fordi det er eit samanhengande stort skogområde med sjeldsynte botaniske og ornitologiske førekomstar.

Området er naturvernistorisk interessant ved at det også femner om det som før heitte Skogateigen naturreservat, som vart freda ved Kgl.res. 6.11.1914 som første naturreservat i Noreg, med heimel i den første naturvernlova av 1910 (kjelde: naturbase.no). Skogateigen naturreservat dekte ein førekomst av gran *Picea abies* på kring 700 m.o.h. og var på om lag 50 daa, sjå fyldigare omtale i avsnitt 2.3.3 «Naturleg granskog». I dag er området interessant for å studera naturleg spreiing av gran, så fremt ein greier å skilja mellom den heimehøyrande grana og den som er innført i nyare tid.

Ved utvidinga i 2005, då Skogateigen naturreservat vart til Luster Allmenning naturreservat, auka arealet til 10 746 daa, dette er seinare justert i samsvar med grensejusteringar for statsallmenningen (9.1.2008).

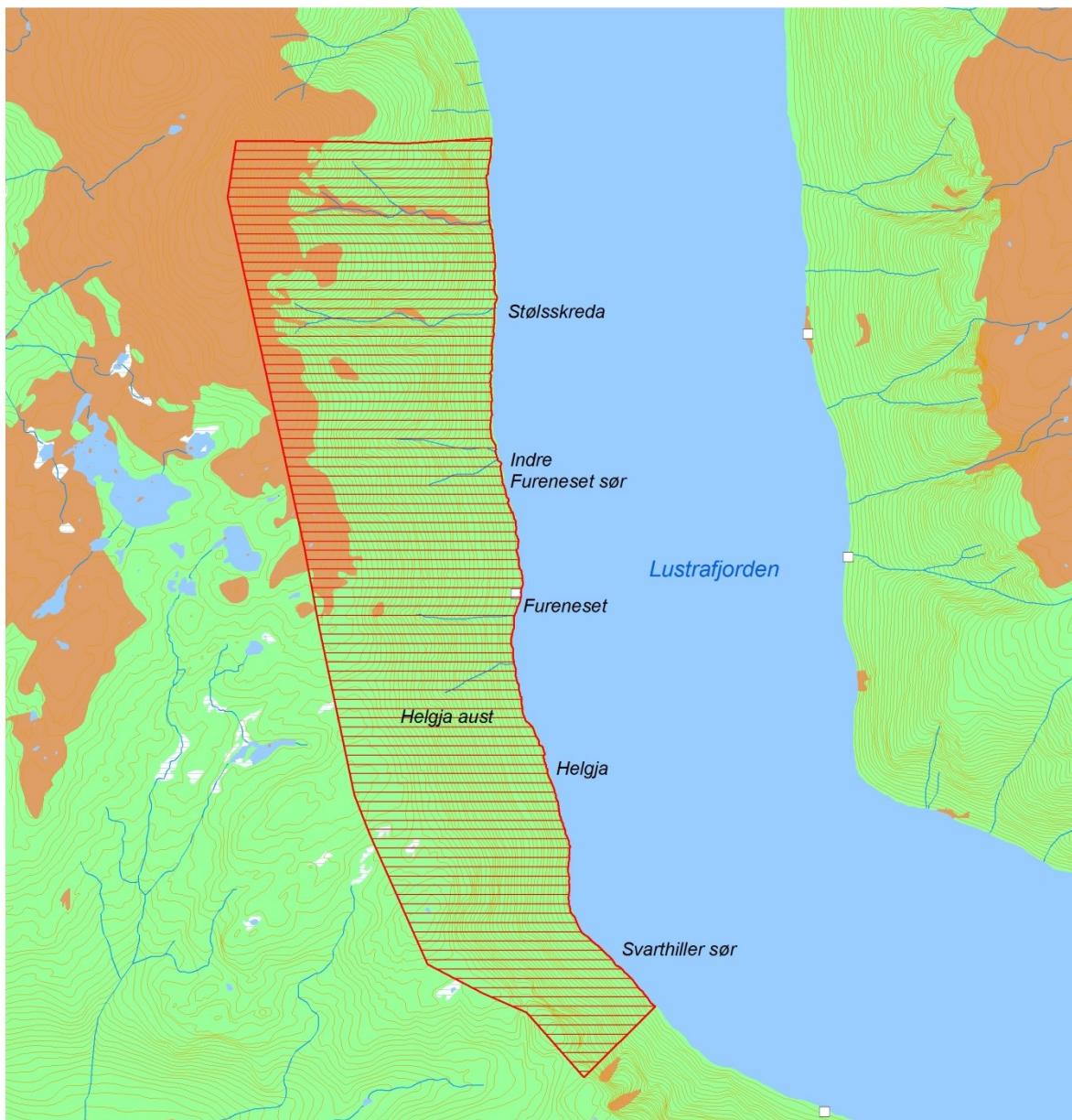
Berggrunnen i området består av sure bergartar, i hovudsak anortositt, og i sør noko granodioritt. Dette gjenspeglar seg i floraen ved at kalkkrevjande artar er fråverande.

I vernegrunnlaget er det peika ut i alt sju naturtypelokalitetar. Fire av desse er førekomstar av rik edellauvskog av typen alm-lindeskog. Ein av dei, Svarthiller, har biologisk mangfold av verdi A (nasjonal verdi), dei andre er vurderte til B (regional verdi) Ein annan naturtypelokalitet er ei naturbeitemark av lokal verdi, C (Helgja). Ho har vore ute av bruk som beite i lengre tid, og det er lite truleg at ho vil verte teken i bruk att. Då lokaliteten er liten og berre har verdi C, og sidan kulturlandskap ikkje er ein del av verneføremålet for naturreservatet, vert det ikkje lagt opp til nokon aktiv skjøtsel.

Reservatet har også ein lokalitet med eldre lauvskog. Dette er eit parti like ovanfor Helgja kalla «Helgja vest», med eldre, boreal lauvskog med ein god del osp *Populus tremula* og noko edellauvskog med lind *Tilia cordata* og hassel *Corylus avellana*. Lokaliteten har verdi B. I kartvedlegget (vedl. 1) er lokaliteten oppført med feil namn, «Helgja øst».

Den siste av dei sju naturtypelokalitetane er skogateigen. Denne er registrert som naturtype urskog/gammalskog av gran av verdi B.

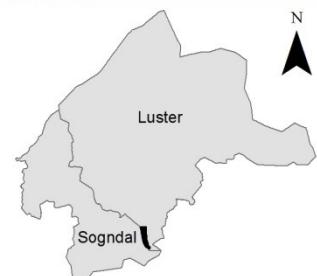
Alle naturtypelokalitetane er nærmere skildra og kartfesta i vedlegg 1 og 2.

Luster allmenning naturreservat Teiknforklaring

- Luster allmenning naturreservat
- Dyrka mark
- Skog
- Myr
- Fjord og vatn
- Fjell, berg, uten skog
- Elv/bekk
- Bygg

1 cm = 400 m

AURLAND
NATURVERKSTAD

C. Knagenhjelm 4.2.2013

Figur 1 Oversiktskart over Luster Allmenning naturreservat

Heile fjellsida er bratt austvend, der den sørlegaste delen vender mot nord-aust. Terrenget stig 60 – 70 m pr. 100 m. På kring 700 m (+ / - 50 m) vert terrenget noko slakare. Her dominerer fjellbjørkeskog broten opp av myrar og snaue fjellrabbar, før ein i dei aller høgastliggende areala kjem opp i snaufjell. I sør går reservatet opp til om lag 600 m (eller der lisida slakar litt ut), så stig grensa nordover og fylgjer nær vasskilet til Store Haugmelen. Høgste punktet i nord er nær 1200 m.o.h.. Lisida er broten opp av grøver, hovudsakeleg rasfar og små flaumelvar, typisk for fjordsidene i Sogn. Skrånингane ned mot desse grovfara har større innhald av lauvskog enn resten av området, og gråor *Alnus incana* og hegg *Prunus padus* kjem inn som artar.

Figur 2 Luster Allmenning naturreservat sett frå Lustrafjorden. Merk innslaget av edellauvskog langs fjorden med lind og hassel (til høgre i biletet), innslag av gran (høgst truleg spreidd frå innplanta granfelt av nyare tid), lauvskogen som tek over i øvre delar (fjellbjørkeskog), og mosaikken av furu og lauvtre (bjørk, osp, noko selje og rogn).

Området representerer ein gradient frå fjorden og heilt opp i snaufjellet der vegetasjonssonene avvekslar einannan oppover lia. Nedst langs fjorden er ein i sør boreal sone (her finst òg nokre boreonemoriale trekk i floraen), med glidande overgang mot mellomboreal sone. Øvste delen av skogsområdet, med fjellbjørkeskog og noko eldre fjellfuruskog ligg i nordboreal sone og dei øvste, snaue areala ligg i alpin sone. Arealfordelinga er anslege til 45 % sør boreal, 40 % mellomboreal, 10 % nordboreal og 5 % alpin sone (Gaarder og Larsen i Heggland 2004).

2.2 Artsmangfold

Floraen og faunaen skil seg lite frå det som er alminneleg langs indre deler av Sognefjorden. Det er ikkje påvist noko uvanleg høgt artsmangfold, men her er ein del artar som er særmerkte for naturområde som har vore lite påverka av jord- og skogbruk. Fire artar er på lista over truga og sårbare artar, Norsk raudliste (Henriksen og Hilmo 2015), alle i kategorien NT, nær truga. Desse er hønsehauk *Accipiter gentilis* (NT), soppen prestejordstjerne *Geastrum triplex* (NT, av denne arten vart det funne mycel i 2004), mosen grønnsko *Buxbaumia viridis* (NT) og ein lav; olivenlav *Fuscopannaria mediterranea* (NT).

I den gamle granskogen i Skogateigen er det samla inn ein del lav som veks på borken av eldre grantre. Mellom desse finn ein interessante artar som er knytt til kontinuitetsskog og gamle tre, mellom anna skorpelaven *Ochrolechia alboflavescens* (utan norsk namn). Det er påvist ein del artar i lungeneversamfunnet, sjølv om samfunnet ikkje er vurdert som velutvikla. Det er berre gjort sparsame funn av dei einskilde artane.

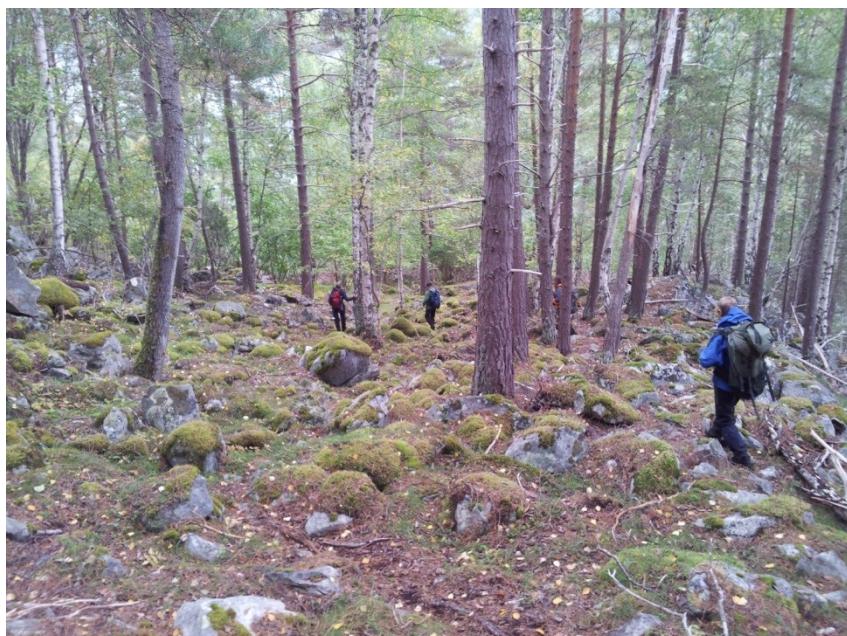
Av vedbuande sopp er det fire artar som er registrerte. Rutetømmersopp *Antrodia xantha* og begerfingersopp *Clavicorona pyxidiata* er dei mest interessante daudvedsartane. Rutetømmersopp er ein karakterart for dei kontinentale furuskogane våre, og veks på middels nedbrotne furer (Kristensen et al 2005). Begerfingersoppen har tidlegare vore på raudlista. Elles er muslingsopp *Crepidotus sp.* registrert. Dette er ein vanleg art som raskt etablerer seg på stubbar og borklause, daude trestammar.

I artslista til Heggland (2004) er det oppført ein art som er kalla kvaekjuke *Ceriporiopsis resinascens* (i artsdatabanken har denne norsk namn sienakjuke). Dette funnet er høgst truleg den nært beslektta arten ravkjuke *C. pseudovilgescens*. Slekta som desse artane hører til (*Ceriporiopsis*) vart revidert i 2005, og den «rette» *C. resinascens* har svært få funn i Noreg.

Bortsett frå Skogateigen er det høgste artsmangfaldet funne i ulike lauvskogtypar, samt i ei naturbeitemark. Moseartane grønnsko (NT) og pusledraugmose *Anastrophyllum hellerianum* er signalartar som veks på daud ved. Desse er funne i gammal lauvskog og blandingsskog i naturtypelokaliteten Helgja aust. Olivenlaven (NT) er påvist i naturtypelokaliteten Helgja. Her er det også funne beitemarkssopp, men dei 5 påviste artane er alle alminnelege. Soppen prestejordstjerne er funnen i eit rikare hasselkratt, også innanfor lokaliteten Helgja.

2.3 Skogane

I det fylgjande er skogkvalitetane i Allmenningen skildra, med vegetasjon- og treslagsfordeling, skogstruktur og teikn på tidlegare skogbruk. Skogateigen, som er den mest verdifulle delen av reservatet, har fått eit eige avsnitt.

Figur 3 Typisk parti frå furuskogen.

Figur 4 Frå fjellskogen. Ein gamal gubbe

Figur 5 Resultat etter romjulsstormen i 2011.

Figur 6 Små lommer med edellaauv langs fjorden

2.3.1 Vegetasjon og treslagsfordeling

Furu *Pinus sylvestris* dominerer, men det er også eit stort innslag av boreal lauvskog, hovudsakleg saman med furua og noko i mindre, eigne bestandar. Vanlegaste lauvtre er bjørk *Betula pubescens* og osp medan selje *Salix caprea* og rogn *Sorbus aucuparia* finst spreidd. Gråor og hegg veks i fuktige sig. Det finst også ein klårt avgrensa, høgtliggende bestand av gran nord i området. Dette er Skogateigen (freda i 1914) som vert omtala sjølvstendig lengre ned. Gran finst og spreidd langs fjorden nord for Fureneset, dette er truleg med anna genetisk opphav enn i Skogateigen. Av edellauvtre finst einskilde bestand som inneholder lind og hassel. Av alm *Ulmus glabra* finst nokre få tre sør for Svarthiller, og i same område er det observert noko svartor *Alnus glutinosa* i eit fuktsig nær sjøen.

Området har ein artsfattig vegetasjon, og heller ikkje lokalitetane med edellauvskog har vesentlege innslag av krevjande artar. Myske *Galium odoratum* er den einaste typiske edellauvskogsarten som er registrert i feltsjiktet. Det er heller ikkje påvist velutvikla lågurtskog eller høgstaudevegetasjon. Det finst noko rasmark i øvre delar med potensial for rikare vegetasjon som ikkje er undersøkte.

Ein kan ane ein tendens til sonering i furuskogsvegetasjonen frå tørt lokalklima i nedre delar kor bærlyngskog dominerer. Vidare får ein eit noko rikare skogsbiotop med svakt utvikla lågurtskog, her finst også lokalt alm-lindeskog. Høgare i lisida vert tilhøva meir humide. Her tek blåbærskog over dominansen, men med røsslyng-furuskog på parti med fattig mark og innslag av småbregne på stader med noko vassig og betre jord.
Kjelde: Oversett tekst frå Gaarder og Larsen i Heggland (2004), supplert med eigne observasjonar 4.10.2012.

Figur 7 Frå nedre delar av furuskogen i nord. Eit ope preg, svakt utvikla lågurtskog med noko bærlyng men òg noko bregne.

Figur 8 Rasfaret Stølsskredene, med tydeleg belte av yngre lauvskog i sidene. Til høgre i biletet, i den nordlegaste skreda er Lindetoi.

Figur 9 Rasmek med furu og noko bjørk

2.3.2 Skogstruktur og hogst historie

Skogstrukturen i nedre og midtre delar av lia varierer noko, men skogen har gjennomgåande eit ope preg og er einsjikta eller tosjikta. Dette vert brote opp av opne parti med berg og rasmark, særleg i sørlege og i nordlege delar, der terrenget er brattast. Dimensjonane på furua varierer gjennomgåande relativt lite, noko som indikerer lita aldersspreiing. Truleg er mykje av furua under 150 år gammal og har kome opp etter ein svært hard gjennomhogst / flatehogst for vel 100 år sidan. Dette er eit skogsbygde som er typisk for store delar av dei furuskogskleddde lisidene i Sogn (Moe 1994). Det er lite daudt trevirke av furu. Det som finst er relativt ferskt og lite nedbrote, og det er av små til middels store dimensjonar. Gamle stubbar førekjem vanleg over heile området. Lokalt i nedre område finst og spor etter nyare hogster, truleg frå ulike tidsrom fram til det vart slutt på tømmeruttaget på 80-talet.

Det er vanskelegare å vurdera omfanget av hogst i lauvskog, men heller ikkje denne vert vurdert som særleg gammal. Særleg gamle tre, over 150 år, verkar fråverande. Raskare vekst og kortare omløpstid på lauvtre (særleg osp og gråor) gjer at innslaget av daudt trevirke av lauv er høgare, og det førekjem òg grove og godt morkne leger. Til liks med barskogen manglar det tydelege samanbrotsfasar. I nordlege deler (Lindetoi, Stølsskreda m.fl.) har skred år om anna reinska bort skogen, så her finn ein eit nokså breitt belte med ungskog og lauvkratt i og inntil kløftene. *Kjelde:* Oversett tekst frå Gaarder og Larsen i Heggland (2004), supplert med eigne observasjonar 4.10.2012.

Det er ein del planta gran i reservatet, pr. i dag om lag 2000 tre (sjå kap. 6.2).

2.3.3 Naturleg granskog

Skogateigen var Noreg sitt første naturreservat, freda i 1914. Denne teigen på ca. 50 daa er rekna som ein naturleg granførekost på Vestlandet. Dei eldste trea i Skogateigen i dag er opp mot 200 år gamle (den største grana i reservatet vart målt til 160 år i 1979 (Børset 1979)), medan gjennomsnittsalderen på dei tydeleg eldste trea i reservatet ligg kring 176 år. Den eldste generasjonen av tre i reservatet er av botanikarar vurdert å vere pionerar i bestanden. Det har vore gran i området før denne etableringa, men mangelen på læger, og den homogene alderen til dei «store trea» tyder på at dette er første generasjon av skogsdannande bestand. Pollenanalysar syner at det har vore gran i distriktet for 4 – 500 år sidan, men ein kan ikkje prova at det var gran i sjølve reservatet før midten av 1700-talet (Moe 1994). Luster Allmenning vart truleg kongeleg eigedom på 16- og 1700-talet (før 1768) (sjå kap. 2.4.1 om kulturhistorie), og denne samanhengen har skapt opphav til to ulike teoriar for opphavet: Den fyrste går ut på at granene stammar frå naturleg spreying etter hogst og/eller brann. Det er påvist restar etter to store tre som kan ha vore mortre. Den alternative hypotesen er at trea er sådde inn etter hogst (evt. saman med brann) av menneske som hadde planar om skogsdrift. Det er relevant å samanstilla historia med tilsvarande bestandar av gran i fylket rekna som naturlege, mellom anna finst noko naturleg gran i Vettismorki (jf. Vettismorkgrani, freda i 1921) i Årdal og ein liten bestand i Fresvik i Vik kommune.

Frå Rapport frå synfaring i Skogateigen naturreservat i Luster kommune den 15.juli 1991.
Kjelde: www.miljostatus.no

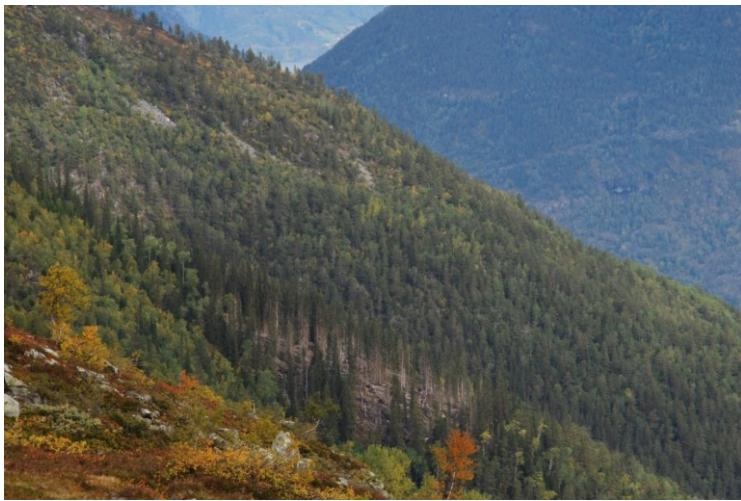
Planter observert:

Gran	Blåbær	Fugletelg
Fure	Tytebær	Hengjeving
Osp	Skrubbær	Einstape
V.bjørk	Teibær	Skogburkne
Einer	Markjordbær	Geitrams
Rogn	Linnéa	Bringebær
Selje	Skogstjerne	Gulaks
	Gullris	Engsoleie
	Maiblom	Hårfrytle
	Liljekonvall	Tettegras
	Vanleg svæve	Skogsnelle
	Skogstorkenebb	Mjuk kråkefot
	Hengejeks	Stri kråkefot
	Myskegras	Bjønnkam
	Smyle	Gaukesyre
	Småtveblad	Tepperot
	Nattfiol	Røsslyng
	Skogmarihand	Nikkevintergrøn
	Flekkmarihand	Perlevintergrøn
	Knerot	Raud jonsokblom

Ei sporveugle med ei klatremus i klørne vart studert på kloss hald inne i granskogen av Johannes Anonby 2.aug. 1990. Sporveugle er ein uvanleg fugleart på Vestlandet, men er observert nokre stader i Indre Sogn.

Undervegetasjonen i granskogen er av ein alminneleg type for granskog. Feltsjiktet er relativt fattig, og hovudtypen ligg i overgangen mellom småbregneskog og ein lågurtskog (fattig lågurtskog (Børset 1979) eller småbregneskog med innslag av noko svakt utvikla lågurtvegetasjon (Moe 1994)), med noko innslag av lyng. Rikare parti har noko meir krevjande urter, mellom ann finst her artar som liljekonvall *Convallaria majalis*, hengeaks *Melica nutans*, skogfiol *Viola riviniana* og fleire ulike orkidéartar. I dei nordlegaste delane kjem det inn meir lyng, og skogtypen går over til ein blåbærskog (blåbær/skrubbær lengst i nord og blåbær/fjellkreling oppover mot bjørkeskogen ovanfor). I overkant av granskogen finst òg parti med rikare feltsjikt der ein finn meir høgstauder og høge gras som skogrøyrkvein *Calamagrostis phragmitoides*, turt *Cicerbita alpina*, geitrams *Chamerion angustifolium* og skogstorknebb *Geranium sylvaticum*.

Skogateigen har vore forska på i ulike prosjekt i mange tiår, og han er ofte synt til i undervisning om grana si innvandringshistorie i Noreg. Verneverdien er svært høg. Lokaliteten er den ein skildbestanden som skil seg ut med høgast verneverdi innanfor Luster Allmenning.

Figur 10 Frå Skogateigen, ein tett, livskraftig granskogsbestand. Merk feltet med stormskader.

Figur 11 I Skogateigen blir menneska små.

Figur 12 Til venstre: "Gamlegubber" (dvs. trea). Til høgre: forynging

Dagens tilstand i Skogateigen

Sentralt i lokaliteten dominerer høge tre (+/- 30 meter). I mindre lysopninga veks yngre tre i varierande storleik. Bestanden med store tre er skarpt avgrensa oppover, på ca. 730 moh. Ovanfor dette ligg eit felt med forynging, med gradvis yngre tre. Moe anslo øvre grense for granplanter til kring 820 moh i 1994. Dette stemmer framleis godt. Moe skildrar ei nedre «kort overgangssone med gran og andre treslag» mellom 580 og 550 moh, og fråvær av gran nedanfor dette. I dag finn ein små granplanter nokså langt nedover i lisida, ned til omkring 510 moh, altså 40 m lågare enn anslege i 1994. Dette kan indikera at grana no er i ekspansjon nedover.

I romjula 2011 vart Vestlandet råka av ein kraftig storm «Dagmar». Denne etterlot seg mykje rotvelter og knekte tre i Skogateigen (sjå Figur 10 og Figur 13). Eit felt sentralt i granbestanden vart totalskadd. Her ligg trevelt over ei større flate (ikkje arealberekna) som no er totalt uframkommeleg.

Lav registrert i Skogateigen

VITSKAPELEG NAMN	NORSK NAMN
Bryoria capillaris	bleikskjegg
Bryoria implexa	vrangskjegg
Bryoria implexa	vrangskjegg
Bryoria implexa	vrangskjegg
Buellia disciformis	
Pertusaria borealis	
Calicium viride	grønnsotnål
Biatora efflorescens	
Biatora efflorescens	
Ochrolechia alboflavescens	
Ochrolechia androgyna	

Figur 13 Romjulsstormen «Dagmar» i 2011 førte til store skogskader i fylket, og særleg gjekk det utover granskog. Skogateigen var ikke noko unnatak.

Stormar er naturlege fenomen, og det er eit mål for vernet å la naturlege prosessar råda.

2.4 Dyreliv

Ein viktig del av den vitskaplege og biologiske verdien til Luster Allmenning, ligg i fuglelivet. Det store omfanget av skog innanfor sørboreal klimasone er truleg ein viktig grunn til den interessante fuglefaunaen. Fem av dei sju ulike spetteartane våre finst her; kvitryggspett *Dendrocopos leucotos*, flaggspett *D. major*, dvergspett *D. minor*, tretåspett *Picoides tridactylus* og grønspett *Picus viridis*. Dvergspetten er berre observert ein gong i 1989 (Gaarder 1990) og av kvitryggspett har me tre

observasjonar frå 2004. Lokalitetane der observasjonane av kvitryggspett vart gjort er vurdert å vera eit klassisk næringsområde for arten (lokalitetsskildringar i Naturbase).

I øvre delar av reservatet kan ein treffa på lirype *Lagopus lagopus*, og orrfugl *Tetrao tetrix* trivst i den glisne fjellbjørkeskogen med lyng og myrflater. Storfugl *T. urogallus* er berre observert tilfeldig, truleg på streif. Vinterstid kan fjellrypa *Lagopus muta* koma inn i dei høgast liggjande delane av reservatet for å beita. Orrfugl og lirype vert jakta, men ikkje mykje.

Blant ugler og anna rovfugl er det observert/påvist fleire interessante artar. Kadaverfunn registrert i rovbase (www.rovbase.no) og jamnlege observasjonar ved fjelloppsynet (pers med Einar Fortun) stadfestar at området er leveområde for kongeørn *Aquila chrysaetos*. Vidare har me hønsehauk *Accipiter gentilis* (NT), (Gaarder 1990 og pers med E. Fortun), sporeugle *Glaucidium passerinum* og haukugle *Surina ulula* (Garder 1990). Sporeugla er ein typisk skogsart på austlandet, med tettast bestandar i barblandingsskogar med mykje osp og andre lauvtreslag (Norsk hekkefuglatlas; Solheim (1994)). Hønsehauken har ein påvist hekkelokalitet (kjelde: Fylkesmannen). Også havørn *Haliaeetus albicilla* har i mange år hatt tilhald i området. Det er lagt inn ein observasjon i Artskart (www.artsdatabanken.no), og arten er også å finna på Heggland (2004) si artsliste frå området. Opplysningar frå fjelloppsyn Einar Fortun tyder på at arten har hekka ein stad i eller i nærleiken av Allmenningen nokre år attende. På 80-talet var det òg mange observasjonar av fiskeørn *Pandion haliaetus* nær området, men dette er sjeldsynt i nyare tid (pers med. E. Fortun).

Av andre interessante artar bør og nemnast ein lydobservasjon av duetrost *Turdus viscivorus* i 1989 (Gaarder 1990). Arten er knytt til tørr open furuskog, og er truleg avhengig av kontinuitetsskog. I Noreg er det ein typisk austlandsart. Arten er relativt sjeldan, og det er få observasjonar på Vestlandet (Norsk hekkefuglatlas; Størkesen (1994)).

Landskapet i naturreservatet er typisk hjorteterreng. Med tanke på næringstilgang og klima utmerkar det seg ikkje spesielt i høve andre tilsvarande lisider i Indre Sogn, men det er eit område der hjorten *Cervus elaphus* får vera mykje i fred frå menneskeleg uroing, bortsett frå jakta, som er nokså moderat. Reservatet er ein del av leveområdet til ein stor bestand, og vert nytta både til beite gjennom heile året og som del av trekkrute mellom vinterbeite på Kaupanger og sommarbeite mellom anna i Jostedalen og Veitastrond. Jakta er organisert av fjellstyret, som fram til 2013 hadde eigen bestandsplan (Bestandsplan for Allmenningen/Ombandsneset hjortevald i Luster kommune 2010 – 2013).

Når det gjeld pattedyrfaunaen elles, er det dei alminnelege skogsartane som kan nemnast; Raudrev *Vulpes vulpes*, hare *Lepus timidus*, ekorn *Sciurus vulgaris*, mår *Martes martes*, samt ulike smågnagarar. Streifdyr av elg *Alces alces* kan førekoma. På Kaupanger, som ligg innanfor dei same skogsområda, er det også observert rådyr *Capreolus capreolus*. Streifdyr av gaupe *Lynx lynx* førekjem truleg. Fjellområda nord for verneområdet har også jerv *Gulo gulo* år om anna. Det er ingen offisielle registreringar av reptilar, men hytta til allmenningsstyret nede ved fjorden (Fureneset) er kjend som ein plass med mykje hoggorm *Vipera berus*.

I fjorden finst det oter *Lutra lutra*, som høyrer til ein tilbakekommen og veksande oterpopulasjon tilknytt fjorden i Sogn. Tidlegare har det vore ein del mink *Neovison vison*, men populasjonen av mink langs fjorden har generelt gått sterkt tilbake etter at oteren kom att (pers. med Einar Fortun). Minken er rekna for å vera ein framand art i norsk fauna (SE- svært høg risiko), og er kjend for å gjera stor skade på fuglebestandar mange stader.

I fjorden kan ein også sjå steinkobbe *Phoca vitulina*. Desse selane liker å ligge på sva og store steinar langs fjøra. På synfaring i verneområdet hausten 2012 vart det observert steinkobbe på land, ikkje langt frå Fureneset. Der kan det av og til vera ei større samling av sel ved godvær (pers med Einar Fortun).

Figur 14 Ei gruppe steinkobbar vart observert liggjande på land i nærleiken av Fureneset under synfaringa hausten 2012.

2.5 Kulturhistorie og menneskeleg påverknad

Allmenningen

Luster Allmenning er i dag statleg eigedom, men som namnet tilseier var området opphavleg *allemannseige* eller *sameige*, og truleg ein rein bygdeallmenning. Frå skriftlege kjelder veit me at det var gardar i Dale og Nes kyrkjesokn lenger inne i Lustrafjorden som fekk hogga skog i området. På vestsida av Lustrafjorden omfatta dette gardane frå Kvalsiki i nord til Tandla i sør, og på austsida av fjorden var det gardane frå Mordal (Alme) i nord til Kroken Indre i sør. Dette var gardar som elles ikkje hadde lauv- eller furuskog i eiga utmark.

Korleis allmenningen kom over på kongelege og statlege hender er uvisst, men ein rapport skriven av holzförster (=skogforvaltar) H.J. Fyhn i 1768 omtalar allmenningen som kongeleg eigedom. På 16- og 1700-talet la kongen under seg fleire store skogsallmenningar på Austlandet, og ein teori er at det same kan ha skjedd med Luster Allmenning (Luster Gards- og Ættesoge III: 875).

Trass i kongeleg eigarskap hevda dei tidlegare eigarane retten til ved- og tømmerhogst. Det var aktiv skogsdrift heilt til 80-talet, der rettshavarane tok ut virke til eige bruk, og i mindre grad ved. Dei siste tiåra har området mest vore nytta til jakt og fiske. Det vert i dag vurdert å vera for tungvint å avverka tømmer av noko omfang utan veg.

Husmannsplassar og sel

I allmenningen har det ikkje vore sjølveigande gardar, men ein husmann fekk i 1820-åra løyve til å rydde seg ein plass på Torriseite, også kalt Helgja. I dag står berre tuftene att på Helgja, men opne enger og gamle frukttre vitnar om livet som har vore her.

Figur 15 Tuftene på husmannsplassen Helgja er framleis synlege mellom trea nede ved fjorden.

Det var òg ein husmann som slo seg ned på Fureneset i 1848, men han flytte frå plassen om lag i 1855. Sør for Indre Fureneset ligg det i dag spor etter attgrodd kulturmark.

Figur 16 Tuftene og den kulturprega vegetasjonen ved Stølsskreda er restar etter stølinga til husmannen på Skophamar på 1800-talet.

Ved Stølsskreda finn me tufter etter sel, og kulturspora kjem framleis tydeleg fram. Av det me veit frå skriftlege kjelder hadde husmannen på Skophamar under garden Kroken i Hafslo rett til å støla ved Stølsskreda. Sidan 1850-åra har det ikkje vore støla på plassen.

Hytter og bryggjer

På tuftene etter husmannstova på Fureneset vart det i 1906 sett opp ei hytte av brukarane av allmenningen. Hytta står framleis og er i allmenningsstyret si eige.

Figur 17 Hytta på Fureneset står på tuftene til ei husmannsstove frå 1800-talet.

Det har vore ønske om å byggja eit uthus i tilknyting til allmenningshytta, i tillegg til å utbetra bryggja og båtstøa. Etablering av permanent vassinntak med vassleidning frå Stølsskreda har òg vore drøfta.

Fjellstyret hadde opphavleg ei gammal brakke som no er erstatta av ei enkel hytte med utedo i tregrensa, aust for vatnet Søredemma. Det er interesse for å ha løyve til å hogga ved til hyttene, og for motorisert transport av ved og proviant. Dette gjeld særleg fjellstyrehytta.

Ved Ytre Rettarhamngrovi er det ein vaier til fortøyning av båtar, i tillegg til båtstø og ei enkel trebrygge.

Figur 18 Bryggja og anlegga for fortøyning av båt er eldre, enkle strukturar og gjer lite av seg i landskapsbiletet.

3 Forvaltnings- og bevaringsmål

3.1 Sentrale prinsipp for forvaltninga; målstyrt forvaltning

Målsetnaden med forvaltningsplanen er at forvaltninga av Allmenningen skal vera føreseieleg, kunnskapsbasert og følgja prinsippa om målstyrt forvaltning.

Målstyrt forvaltning inneber at:

- Måla for vern og forvaltning er godt definerte
- Det blir sett inn tiltak for å nå måla
- Måla blir overvaka
- Tiltaka blir justerte dersom det trengst

Denne forvaltningsmodellen føreset at verneverdiane vert overvaka gjennom regelmessige registreringar, og er såleis ein ressurskrevjande modell. Denne måten å arbeida på er likevel god fordi ein får kontinuerleg stadfesting på om trugsmåla mot vernet er under kontroll, samt at ein har oppdatert kunnskap i høve målsetnaden om å finna ein god balanse mellom omsyna til verneverdiane og brukarane sine behov.

3.2 Forvaltningsmål for Luster Allmenning naturreservat

- 1) Ta vare på verneverdiane i naturreservatet i tråd med verneføremålet
- 2) Halda bestanden av innført gran nede, og bevara den naturlege granbestanden

- 3) Forvalta området på ein måte som mogleggjer ei naturleg utvikling som syner korleis eit naturområde gradvis tek tilbake eit urørt preg etter utnytting i form av aktiv skogsdrift.
- 4) Synleggjera historikken i området ved å dokumentera kulturminne og kulturbruk som har forma området slik som det er i dag.
- 5) Bevare gradienten av samanhengande skogsområde frå fjord til fjell som er eineståande av di vegetasjonssonene varierer frå boreal til alpin vegetasjonssone. Variasjonen mellom sonene i eit såpass konsentrert område utgjer ein pedagogisk verdi.

3.3 Bevaringsmål

Det skal utarbeidast bevaringsmål for sjeldsynte, truga og særeigne eller viktige naturkvalitetar i Allmenningen i tråd med gjeldande retningsliner i eit eige fagsystem; NatStat. Bevaringsmåla skal vera utforma slik at ein måler på konkrete variablar, og det er fastsett verdiar som definerer kva som er god nok status for den aktuelle førekomensten. Til dømes kan ein setja eit måltal på ynglingar av ein art, eller tettleiken av daude tre i eit skogsområde. For å sikra ei god overvaking og at det vert sett inn tiltak når det trengst, skal bevaringsmåla ligga i eit meir dynamisk system enn denne forvaltningsplanen, som meir tek føre seg dei lange linjene.

I Allmenningen er det aktuelt å laga bevaringsmål for granene i Skogateigen, andre viktige naturtypar, raudlisteartar og signalartar. Hønsehauken (raudlisteart) og spettene bør få eigne bevaringsmål.

4 Brukarinteresser

4.1 Hogst og bruk av allmenningshytta

4.1.1 Status og utfordringar

Det har ikkje vore henta ut tømmer eller ved frå Allmenningen dei siste tiåra. Sidan 2005 har vernet avskore for bygging av veg eller kai, noko som mefører at realisering av skogressursane ikkje let seg praktisk gjennomføra.

Forskrifta opnar for at vernestyresmakta kan tillata at veden til dei to hyttene vert teken ut lokalt i reservatet.

Det har vore ytra ynskje om oppgradering av allmenningshytta med vasstilkopling og uthus.

4.1.2 Rammer og regelverk

Det er fastslege i forskrifta at oppføring av enkelt uthus til allmenningshytta kan tillatast dersom allmenningshytta også er tilgjengeleg som forvalnings- og oppsynsbu, og at ein kan tillata enkle tiltak for vassforsyning til allmenningshytta og fjellstyrehytta.

4.1.3 Retningslinjer for forvaltninga

Tiltak bør gjennomførast med minst mogleg terrenginngrep. For at ikkje vassleidningar skal vera synlege bør dei gravast ned, og dette bør gjerast på ein skånsam måte, det vil i utgangspunktet sei med handreiskap. Torva bør leggjast attende slik at såra raskt forsvinn.

Ved uttak av ved bør det stillast krav om at tre med reir eller spettehol får stå att.

4.1.4 Aktuelle tiltak

Ingen særskilde.

4.2 Jakt og bruk av fjellstyrehytta

4.2.1 Status og utfordringar

Fjellstyret leiger ut hjortejakt og småviltjakt i Allmenningen, og fjellstyrehytta er reservert for jegrane heile hjortejakta. I samband med dette har det vore ønske om å kunne flyge inn proviant til fjellstyrehytta, og å kunne bruke mobile (berbare) jakttårn.

Figur 19 Fjellstyrehytta vert særleg nytta i jaktsesongen.

4.2.2 Rammer og regelverk

§ 4 i verneforskrifta omhandlar generelle unntak frå vernereglane. Her vert det gjort klart at jakt og fangst etter viltlova, og fiske etter lakse- og innlandsfiskelova (lite relevant) er tillate i reservatet, det same gjeld hausting av bær og sopp. Ein har også lov å brenna bål med tørrkvist eller medbrakt ved. Vidare står det at vernereglane ikkje skal vera til hinder for vedlikehald av anlegg som var i bruk på fredingstidspunktet.

Forskrifta listar vidare opp ei rekke tiltak som det er aktuelt å gje dispensasjon til etter søknad (§ 5). Av desse er følgjande særleg relevante i samband med drifta av fjellstyrehytta og jakta:

- (5) Tiltak i samband med forvaltning av vilt og fisk
- (8) Hogst av ved til bruk på allmenningshytta og fjellstyrehytta,
- (10) Enkle tiltak for vassforsyning til hyttene

- (11) Motorisert transport av ved, proviant og materiell til fjellstyrehytta.

Oppføringa av fjellstyrehytta i staden for den gamle brakka, og seinare oppføring av uthuset, er gjort i samsvar med § 5, 9. og 12. ledd.

4.2.3 Retningslinjer for forvaltninga

Det bør gjevast løyve til innflyging av ved, langtidshaldbar proviant og naudsynte materialar for vedlikehald av fjellstyrehytta. Ein bør ikkje tillata flyging av jegerane sitt personlege utstyr inkl. ferskmat.

Flyttbare jakttårn vil ikkje vera til skade for verneføremålet, men det bør ikkje opnast for rydding av skog ved jaktpostar. Jakttårn har den føremona at jegeren kjem litt opp frå bakken, og på den måten får betre utsyn og skotfelt utan å rydda vegetasjon.

4.2.4 Aktuelle tiltak

Det er ikkje naudsynt med særlege tiltak frå verneområdeforvaltninga si side.

4.3 Friluftsliv

4.3.1 Status og utfordringar

Utøving av friluftsliv i området avgrensar seg naturleg grunna det bratte og utilgjengelege terrenget. Turområda til lokalbefolkninga ligg i hovudsak vest for verneområdet, med eit nett av gode stiar og skogsbilvegar som mellom anna leier til Store Haugmelen, Vardaheii og Helebrandseggi.

Vatnet Søre Demma like vest for verneområdet vart for om lag 50 år tilbake brukt som skøytebane av lokal ungdom, men så vidt me kjenner til er dette ikkje vanleg i dag.

Dei lågare delane av området er tilgjengeleg frå fjorden med båt, men det er krevjande å finna eigna stad for ilandstiging. Det er såleis uvisst om området vert brukt av båtfolket i nokon grad, truleg er det stort berre ein og annan kajakkpadlar som går i land i Allmenningen.

4.3.2 Rammer og regelverk

Det er tillate å sanka bær og sopp samt brenna bål med turkvist eller medbrakt ved. Det er også tillate å fiska i sjøen, og ein kan telta i samsvar med allemannsretten. Forsøpling er forbode.

Forvaltningsstyresmakta kan etter søknad gje løyve til merking rydding og vedlikehald av eksisterande stiar, løyper og gamle ferdelsvegar.

4.3.3 Retningslinjer for forvaltninga

Det er ikkje tilrådd å gje løyve til tilrettelegging og merking av turstiar i området, mest av alt grunna det krevjande terrenget.

4.3.4 Aktuelle tiltak

Vedlikehald eller utbetring av bryggja og båtfestene langs fjorden for å letta tilkomsten frå sjøen.

4.4 Forsking

4.4.1 Status og utfordringar

Området har vore temmeleg hardt utnytta av menneske tilbake i tid. Som følgje av fredinga, men òg som eit resultat av moderniseringa innan skogbruket, er det no eit område der ein kan følgja naturleg suksesjon frå ein gjennomhogd furuskog med lauvskogsinnblanding (og smålommer med varmekjær lauvskog) på veg mot naturskog/urskog. Det pedagogiske perspektivet og moglegheita for langtidsstudiar der ein kan samla data over år og få fram viktige utviklingstrekk er nokre av dei største verdiane i området.

Skogateigen er ein av fleire lokalitetar som vart undersøkt som del av eit kartleggingsprosjekt om genetisk variasjon hjå gran, eit arbeid som også inngjekk i doktorgradsarbeidet til Mari Mette Tollefsrud (Tollefsrud et al. 2008; Tollefsrud et al. 2009; Parducci et al. 2012). Det vart mellom anna samla inn materiale frå Luster for å finne ut om grana der var genetisk ulik frå andre meir samanhengande granbestandar på Austlandet. I Luster Allmenning naturreservat vart innsamlinga gjennomført i juni i 2002 av Hans Nyeggen, Gjert Heiberg og Merete Larsmoen for Norsk institutt for Skog og landskap/Mari Mette Tollefsrud.

Resultata frå kartlegginga viser at grana i Luster er del av den store samanhengande granbestanden som strekk seg frå Russland, over Baltikum og til Skandinavia. Grana i Luster har den mest vanlige mitokondriemarkøren som finst i dei fleste granbestandane i det nordlige utbreiingsområdet (Tollefsrud et al. 2008).

Prosjektet viste samstundes at grana i Luster skil seg frå andre granpopulasjonar i Noreg basert på nukleære mikrosatelittar (Tollefsrud et al. 2009 – her har Luster fått populasjonsnavnet SN 37). Luster har saman med Voss dei to populasjonane i Noreg som skil seg mest ut, truleg grunna flaskehalseffektar som følgje av at det er få individ som har grunnlagt populasjonane. Resultata frå forskinga konkludere såleis med at grana i Luster er genetisk differensiert frå dei meir samanhengande granbestandane i Noreg og er verneverdig.

Den naturlege utviklinga av granskogen i Skogateigen kan også gje god kunnskap. Her finn ein både eit «eksperiment» gjennom kva som skjer i området etter det store vindfallet i romjulsstormen i 2011 (Dagmar), og eit anna «eksperiment» i høve spreilinga/ den naturlege forynginga ein ser i dag, der granskogsteigen ser ut til å vekse seg vidare utover, og oppover mot skoggrensa.

Den eldste furuskogen i verneområdet, dvs. fjellfuruskogen, bør oppsøkjast og kartleggast for arter. Ein har pr. dato ikkje skriftlege kjelder som skildrar fjellfuruskogen.

4.4.2 Rammer og regelverk

Reglane i verneforskrifta hindrar ikkje forsking så lenge dette ikkje strir mot verneføremålet. § 6 om generelle dispensasjonsreglar opnar for at forvalningsstyresmakta kan gjere unntak frå forskrifta mellom anna for vitskaplege undersøkingar dersom det ikkje strir mot føremålet med fredinga.

4.4.3 Retningslinjer for forvaltninga

Som ein følgje av ambisjonen om målstyrтt forvaltning bør forvaltninga stilla seg positiv til all ny kunnskapsinnhenting så lenge arbeidet med dette ikkje strir mot verneføremålet.

Figur 20 Naturresevaret kan vera av interesse for forsking og undervisning.

4.4.4 Aktuelle tiltak

Samla data over år og få fram viktige utviklingstrekk. Etablera gode datasett som eit grunnlag for vidare oppfølging med regelmessige registreringar der same metodikk vert nytta gjennom heile tidsserien.

Etablera kontakt med forskings- og undervisningsmiljø, og inngå avtalar om utveksling av data for å medverka til at studentarbeid og anna fangar opp areal/artsførekstar og/eller problemstillingar som er relevante for forvaltninga av området.

4.5 Motorferdsel

4.5.1 Status og utfordringar

Det er lite aktivitet som kan tenkast å generera motorferdsel i reservatet, og det meste av arealet er uansett for bratt til at det let seg gjera å ta seg fram med motorkøyrety. Den einaste motorferdselsøknaden som har vore handsama til no (des. 2013) gjaldt bruk av helikopter i samband med at det vart sett opp eit vedhus ved fjellstyrehytta.

4.5.2 Rammer og regelverk

Motorferdsel er forbode, inkludert start og landing med helikopter. Forvalningsstyresmakta kan, etter søknad, dispensera i samband med vedlikehald av bygningar og anlegg, hogst av etablerte plantefelt samt til Kystverket sine behov.

Motorisert transport av ved, proviant og materiell til fjellstyrehytta kan også tillatast etter søknad.

4.5.3 Retningsliner og tiltak.

Ingen særlege.

5 Oppfølging av bevaringsmåla

5.1 Forvaltningsansvar og sakshandsaming

Som forvaltningsstyremakt for naturreservatet har Luster kommune ansvar for all sakshandsaming knytt til verneforskrifta.

Søknadar om dispensasjon frå verneforskriftene skal handsamast i tråd med verneforskrifta som er juridisk bindande, samt forvaltningsplanen, som har ein retningsgivande funksjon. Mange saker skal også handsamast etter anna lovverk, som plan- og bygningslova eller lov om motorferdsel i utmark. I slike tilfelle bør det vera tilstrekkeleg med ein søknad, og forvaltningsorgana bør samordna seg slik at det er eit visst samsvar mellom vurderingane, og at tiltakshavar slepp unødig søknadsskriving.

Søknader skal først handsamast etter verneforskrifta før anna lovverk, jf. naturmangfaldlova § 48:
«(...) Trenger et tiltak tillatelse både etter verneforskriften og etter annet lovverk, kan tiltakshaver velge å söke om tillatelse parallelt. Vedtak skal i slike tilfeller først fattes etter verneforskriften, dersom ikke annet følger av verneforskriften eller forvaltningsmyndighetens samtykke. (...)»

Søknader om løyve til motorferdsel gjeld ofte vedvarande eller gjentakande behov, det vere seg transportbehov for rørslehemma, køyring i samband med tradisjonell bruk eller anna. Der det er føremålstenleg kan løyve vera fleireårige, men det bør ikkje gjevast løyve for meir enn 3-4 år i slengen. Med dette sikrar ein høve til å endra vilkåra i samsvar med ny kunnskap, endra rammevilkår (td. revisjon av forvaltningsplanen) eller endringar i dei naturgjevne tilhøva. Ein får også sikra seg at ikkje omsynet til verneverdiane vert gløymde i samband med at nye menneske tek over ansvaret for tiltaket, eller at sjølve bruken som saka gjeld, endrar seg.

Det er både eige fjellstyre og allmenningsstyre i statsallmenningen, som ivaretek interessene til dei som høvesvis har eigedomsretten og skogretten i området.

5.2 Oppsyn

SNO Luster har tilsyn med naturreservatet med heimel i Lov om statleg naturoppsyn. Føremålet er å ivareta nasjonale miljøverdiar og førebygga miljøkriminalitet. Meir konkret medfører dette kontroll med reglane gjeve i medhald av friluftslova, naturvernlova, motorferdselslova, kulturminnelova, viltlova, laks- og innlandsfisklova og delar av ureiningslova. Oppsynet driv i tillegg med rettleiing og informasjon, samt skjøtsels-, registrerings- og dokumentasjonsarbeid. Skilting av verneområda og utviklingsarbeid er også viktige oppgåver.

Forvaltinga og oppsynet har i dag eit tett samarbeid og løyser mange av oppgåvene saman. Luster kommune har i tillegg eige fjelloppsyn som fylgjer opp med fokus på dei lovverka kommunen har ansvaret for, både innanfor og utanfor verneområde.

Fjellstyret leiger eigne oppsynstenester hjå fjellstyret for Luster Austre Statsallmenning.

6 Tiltak

Eit viktig prinsipp er at tiltak først og fremst skal fremje verneføremålet og bevaringsmåla. Tiltak kan, dersom forvaltinga finn det naudsynt, følgja av brukarinteresser i området.

Aktørar som kan ha interesse for å gjennomføra noko slags tiltak er forvalningsstyresmakta sjølv, Statens naturoppsyn (SNO), fjellstyret og allmenningsstyret som har bruksrett i området, fylkesmannen og evt. eksterne forskingsmiljø og fagkonsulentar.

Tiltaka er her lista opp i tabellform. Kapitla nedanfor skildrar tiltaka nærmare.

Tiltak	Deltiltak
Dokumentasjon og kunnskapsinnhenting (fleire)	Dokumentera fjellfuruskogen og andre naturtypar i dei øvre delane av reservatet
	Aktivt feltarbeid med oppsøking av lokalitetar for artsfunn
	Lokalisering og kartfesting av hekkelokalitetar
	Utlegging av prøvefelt som fangar opp forynging av granskogen i Skogateigen
	Innsamling av insekt både i og utanfor området med vindfall
Uttak av uønska artar (kommunen)	Fjerning av gran som er innplanta i nyare tid eller stammar frå desse
Registrering og dokumentasjon av kulturminne (SNO)	Fotografering og kartfesting

6.1 Dokumentasjon og kunnskapsinnhenting om artar

Det er stort behov for kunnskapsinnhenting med omsyn til grunnlaget for gjennomføring av målstyrt forvaltning i naturreservatet. Det bør gjennomførast rutinemessige registreringar av artar/parametrar i bevaringsmåla. Kvart år bør ein ha ein oppsummering av noterte artsobservasjonar frå området siste år.

Eit eventuelt bevaringsmål for gradienten i skogstypar treng ikkje særskilte tiltak forutan å unngå inngrep, noko vernet i seg sjølv syter for. For å kunne få eit fullt bilet av gradienten må ein dokumentera fjellfuruskogen og andre naturtypar i dei øvre delane av reservatet betre, ettersom det er lite skriftlege kjelder om desse. For bevaringsmål som gjeld enkeltartar er det naudsynt med aktivt feltarbeid der ein oppsøkjer lokalitetane der ein kan venta å finna dei.

Når det gjeld fugl er det viktig å notera seg observasjonar medan ein er ute i felt. Ein bør freista å kartfesta hekkelokalitetar for havørn, kongeørn, hönsehauk og ugler, slik at det vil vera mogleg å følgja med på hekkeseksessen til fuglane. Spetteartar bør òg registrerast, mellom anna kan ein oppsøkja Fureneset og Stølsskreda, der det er registrert lokalitetar som har eigenskapane til eit klassisk territorium for kvitryggspett.

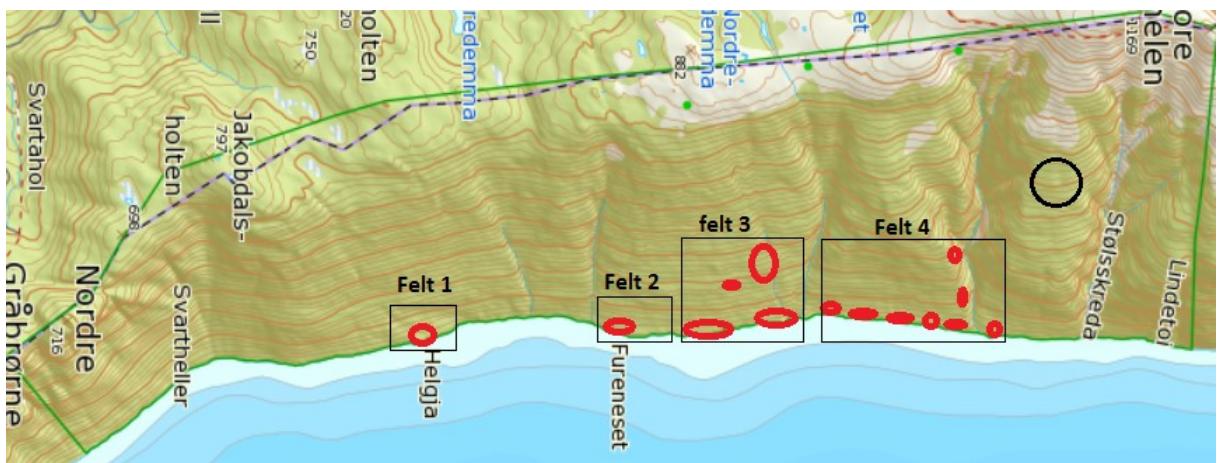
Lokalitetar å oppsøkja:

- Svarthiller sør (UTM 41192 678540): Prestejordstjerne
- Helgja aust: Olivenlav (berre eitt funn) (UTM 41070 678759), og fleire andre signalartar: Begerfingersopp, rutetømmersopp, grønnsko, pusledraugmose, lav i lungeneversamfunnet
- Skogateigen: Lavartar på gamle grantre
- Fureneset: Spettar
- Stølsskreda: Spettar

Det er ikkje lagt opp til at forvaltninga normalt skal bruka eigne ressursar på kunnskapsinnhenting.

6.2 Uttak av uønska artar

Spreiing av innført (planta) gran er definert som eit trugsmål mot den verneverdige eldste naturlege granførekomsten. Planta gran, i alt ca. 2000 tre, bør takast ut, anten ved ringbarking eller hogst, eventuelt også fysisk fjerning av dei hogde trea. Dette vil vera ei prioritert oppgåve framover, avhengig av økonomiske ressursar til dette. Kartet under viser utbreiinga av planta gran. (sjå òg vedlegg 5, rapport frå SNO «Kartlegging av gran i Luster Allmenning NR»).

Figur 21 Kart over verneområdet med dei ulike planta granfelta inntekna. Den naturlege granene i Skogateigen (Granholten) er markert med svart runding.

Kjelde: Kartlegging av gran i Luster Allmenning NR, SNO Luster v Liv Byrkjeland 2017.

6.3 Registrering og dokumentasjon av kulturminne

For å bevare kulturminna i området bør ein gjennomføra ei systematisk registrering av kjende kulturminne i naturreservatet. Registreringa bør omfatte fotodokumentasjon, skildring, kartfesting og ein tilstandsvurdering av kulturminna. Målet med tilstandsvurderinga er å laga eit referansegrunnlag for ettertida som vil bidra til å gjere endringar på kulturminna synlege over tid. Med tilstandsvurderinga kan ein òg ta stilling til eventuelle skjøtselsstiltak som kan gjennomførast for å halde kulturminna og kulturmiljøa ved lage. Resultatet frå registreringane kan eventuelt lastast opp i basen «kulturminnesøk».

Fyrste prioritet er:

- Fjellstølen til Helgja
- Kulturspora nedanfor Stølsskreda

Figur 22 Her har det vore menneskehand. Frå Hasselskog med grasdominert feltsjikt ved Stølsskreda.

7 Kjelder

Bestandsplan for Allmenningen/Ombandsneset hjortevald i Luster kommune. 2010 – 2013

Byrkjeland, L. 2017. Kartlegging av gran i Luster Allmenning NR

Børset, A. 1979. Inventering av skogreservater på statens grunn. NF Rapport 3/79. Inst. for naturforvaltning, NLH, Ås.

Direktoratet for naturforvaltning (2001) 2010. Områdevern og forvaltning. DN-handbok 17.

Fylkesmannen i Sogn og Fjordane. 2005. Vern av Statskog SF sin grunn. Område i Sogn og Fjordane fylke. Luster allmenning. Utkast til verneplan. Rapport nr. 3 – 2005

Gaarder, G. og Larsen B. H. 2004. Luster Vestre Statsallmenning. Faktaark. I: Sogn og Fjordane, Møre og Romsdal, Sør-Trøndelag, Nord-Trøndelag og Nordland. Fullstendige områdebekrivelser. NINA, Siste sjanse og Miljøfaglig Utredning AS.

Henriksen S. og Hilmo O. (red.) 2015. Norsk rødliste for arter 2015. Artsdatabanken, Norge

Heggland, A. (red). 2004. Naturfaglige registreringer i forbindelse med vern av skog på Statskog SFs eiendommer, del 1 (2994). Årsrapport for registreringer utført i 2004. – NINA Rapport 44. 21s inkl. vedlegg.

Kristiansen, G., Solheim, H. og Elvebakk, A. 2005. Sjeldne vedboende sopp i gammelskog i og utenfor Øvre Dividalen Nasjonalpark. I: Arve Elvebakk (red.) 2005. Sjeldne artar hovudsakeleg knytta til gammelskog i og utafor Øvre Dividalen nasjonalpark. Rapport til Fylkesmannen i Troms 25. nov. 2005, Universitetet i Tromsø, Institutt for biologi.

Kinnunen, J. og Niemelä T. 2005. North European species of Ceriporiopsis (Basidiomycota) and their Asian relatives. Karsteina 45: 81 – 90.

Luster Gards- og Ettesoge. Band III. Dale 2 og Nes Sokn.

Moe, B. 1994. Inventering av verneverdig barskog i Sogn og Fjordane. – NINA Oppdragsmelding 318: 1-85.

Parducci et al. 2012. Glacial Survival of Boreal Trees in Northern Scandinavia. SCIENCE Vol 335. 2 March 2012.

Størkesen, Ø. R. 1994. Duetrost *Turdus Viscivorus*. S. 374. I: Gjershaug, J. O., Thingstad, P. G., Eldøy, S. & Byrkjeland, S. (red.): *Norsk fugleatlas*. Norsk Ornitologisk Forening, Klæbu.

Solheim, R. 1994. *Glaucidium passerinum* s. 276. I: Gjershaug, J. O., Thingstad, P. G., Eldøy, S. & Byrkjeland, S. (red.): *Norsk fugleatlas*. Norsk Ornitologisk Forening, Klæbu.

Tollefsrud, 2008. Genetic consequences of glacial survival and postglacial colonization in Norway spruce: combined analysis of mitochondrial DNA and fossil pollen. *Molecular Ecology* (2008) 17, 4134–4150.

Tollefsrud et al. 2009. Combined analysis of nuclear and mitochondrial markers provide new insight into the genetic structure of North European *Picea abies*. *Heredity* (2009) 102, 549–562.

Internettkjelder

www.artsdatabanken.no
www.naturbase.no
www.rovbase.no

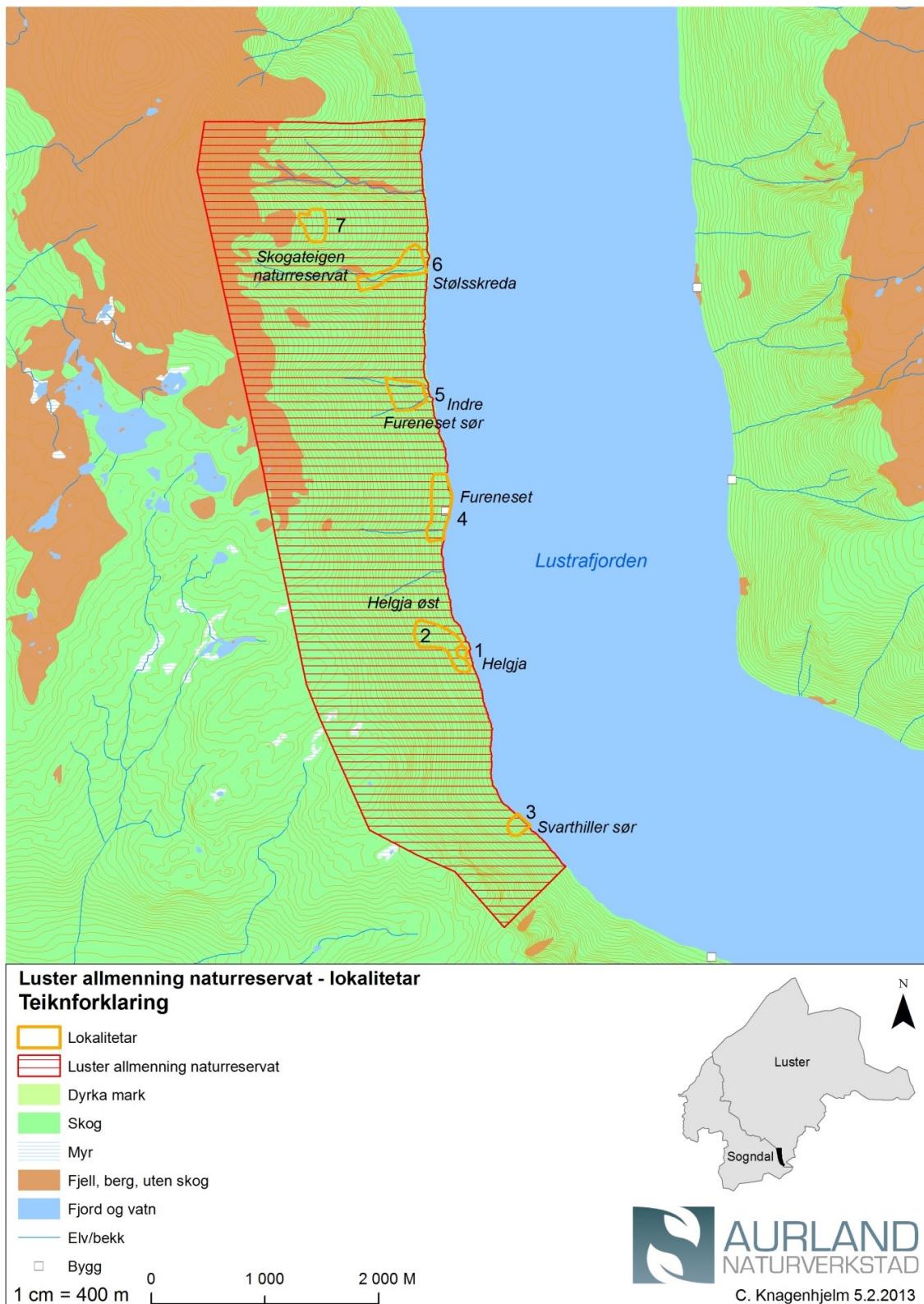
Munnlege kjelder

Einar Fortun, Luster kommune

Vedlegg

1. Kart over registrerte lokaliteter
2. Naturtypelokaliteter
3. Kart over utbreiinga av gran
4. Forskrift om Luster Allmenning naturreservat
5. Vernekartet (kart frå kgl. Res)

Vedlegg 1 Kart over registrerte lokalitetar

Kart over naturtypelokalitetar i Luster Allmenning naturreservat. Nummera er kopla til omtale av lokalitetane i vedlegg 2. Merk: Helgja øst er feil, rett namn er **Helgja vest**.

Vedlegg 2 Naturtypelokaliteter

Egenskaper for alle registreringene:

GLOBALKILD	KILDE	FTEMA	STEDKVAL	DIGMSTOKK
NINA, Siste Sjanse, Miljøfaglig utredning - Statskog 2004, DP 2	Feltundersøkelser	4275	2	50

Naturtypelokalitet 1: Helgja

Dominerende naturtype: D04 Naturbeitemark

Areal: 6 daa

Verdi for biologisk mangfold: C

Beskrivelse innlagt av GGa 28.10.2004, basert på eget besøk 30.09.2004: Lokaliteten er en nedlagt liten plass (sommerstøl?) i den bratte fjordlia på vestsiden av Lustrafjorden, i Vestre Luster Statsallmenning. Bare grunnmurene står nå tilbake av husene, men det er fortsatt små åpneenger her og rester etter fruktrær m.m. Engene er friske til ganske tørre med naturengplanter som smalkjempe, jonsokkoll og gulaks, samt andre typiske engarter som rødkløver, engkvein, hundegras og rødknapp. En del beitemarkssopp ble funnet under besøket, med 5 arter vokssopp (skjør vokssopp *Hygrocybe ceracea*, kjeglevokssopp *H. conica*, grønn vokssopp *H. psittacina*, mørnjevokssopp *H. coccinea* og liten vokssopp *H. insipida*), en rødskivesopp (bleikskivet rødskivesopp *Entoloma infula*) og ei hette (elfenbenshette *Mycena flavoalba*), alle vanlige og relativt trivielle arter. Lokaliteten får verdi som lokalt viktig (C) siden lokaliteten er liten, uten spesielle arter og i langsom gjengroing. Skjøtsel og hensyn: Noen konkrete trusler foreligger neppe, bortsett fra den gradvise gjengroingen. Engene er nok såpass tørre og magre at f.eks. slått hvert annet år og litt rydding av busker og kratt i kantene år om annet ville vært tilstrekkelig til å bevare kvalitetene.

Naturtypelokalitet 2: Helgja vest

Dominerende naturtype: F07 Gammel lauvskog

Areal: ikke oppmålt

Verdi for biologisk mangfold: B

Beskrivelse innlagt av GGa 28.10.2004, basert på eget besøk 30.09.2004: Lokaliteten ligger rundt og ovenfor den vesle nedlagte plassen Helgja. Den består både av elementer fra rik edellauvskog og fra gammel lauvskog, men disse overlapper en del, og den er derfor sett på som en enhet. Rundt Helgja og lokalt også noe lengre oppe i lia mot nordvest er det noe lindeskog. Denne skogen må betegnes som middelaldrende med lite innslag av dødt trevirke. Spesielt grove eller hule lindetrær ble ikke funnet. Det er innslag av noe hasselkratt. Feltsjiktet er fattig og trivielt med myksesom eneste observerte edellauvskogsart, og selv den opptrådte sparsomt og lokalt. De mest kravfulle andre karplantene som ble funnet var knollerteknapp og stornesle, som begge var sjeldne. Det ble ikke registrert spesielt kravfulle marklevende sopp i edellauvskogen, og potensiælet vurderes som nokså svakt. Svovelmusserong *Tricholoma sulphureum* var den mest kravfulle. Litt oppover i lia og i øvre del av lokaliteten kommer det inn mer storvokst boreal lauvskog med bl.a. en del nokså stor osp. Her er det også mer dødt trevirke, særlig av ulike lauvtrær. På disse opptrådte enkelte regionalt sjeldne rødlisterarter sparsomt (grønnsko *Buxbaumia viridis* DM på en ospelåg (UTM: 41071 678744) og en gråorlåg (UTM: 41077 678716), begerfingersopp *Clavicorona pyxidiata* DC på en ospelåg (UTM: 41073 678733)). På lauvtrærne, særlig osp, forekom det også enkelte arter i lungenever-samfunnet, som lungenever *Lobaria pulmonaria*, skrubbenever *L. scrobiculata*, kystårenever *Peltigera collina*, grynvrenge *Nephroma parile* og ved ett tilfelle også olivenlav *Fuscopannaria mediterranea* (UTM: 41070 678759), samt brun blæreglye *Collema nigrescens* og kystvrenge *N. laevigatum*. Enkelte knappenålslav knyttet til gammel skog ble også funnet, som rødhodenål *Calicium salicinum*, dverggullnål *Chaenotheca brachypoda* og på en seljegadd muligens også taiganål *Ch. cf. laevigata* (UTM: 41087 678696). For øvrig ble pusledraugmose *Anastrophyllum hellerianum* funnet på morkne læger og en hvitryggspett ble observert på næringssøk. Generelt er det avgrensede området dominert

av furu, men med betydelig innslag av lind, bjørk og osp, samt noe hassel og innslag av rogn, selje og gråor. Vegetasjonstypene er dels lågurtskog (primært lauvdominerte partier) og dels bærlyngfuruskog i nedre deler, mens det blir overgang mot røsslyngfuruskog og tørr blåbærskog i fattigere partier lengre oppe og småbregneskog på litt friskere mark. Området har utvilsomt vært gjennomhogd flere ganger tidligere. Stubber av furu var vanlige og det virket dårlig med furutrær over 150 år og/eller dbh over 50 cm. Lokaliteten har tidligere vært registrert og ligger inne i DN sin naturbase (kalt "Helgja"), basert på undersøkelser utført av Geir Gaarder 15-16.04.1989 (Gaarder 1990). Et 69 daa stort område med antatt gammel, fattig lindeskog ble da avgrenset. De nye undersøkelsene fra 2004 erstatter både avgrensning, verdivurdering og lokalitetsomtale av denne lokaliteten. Av interesse kan nevnes at en dvergspett ble hørt og duetrost hørt og sett i øvre del av lokaliteten den 16.04.1989. Lokaliteten får under litt tvil bare verdi viktig (B), selv om den er middels stor, inneholder lindeskog og funn av et par rødlisterarter. Vegetasjonen er likevel såpass fattig, potensialet for spesielt kravfulle arter svakt, og tidligere påvirkningsgrad såpass høy at den inntil videre ikke får bedre verdi. Det kan likevel ikke utelukkes at ytterligere undersøkelser gir grunnlag for en høyere verdisetting. Skjøtsel og hensyn: Skogen bør få skjøtte seg selv uten noen former for inngrep, inkludert hogst. Særlig hogst av lauvtrær ansees som negativt.

Naturtypelokalitet 3: Svarthiller sør

Dominerende naturtype: F01 Rik edellauvskog

Areal: ikkje oppmålt

Verdi for biologisk mangfold: A

Beskrivelse innlagt av GGa 28.10.2004, basert på eget besøk 30.09.2004: Lokaliteten ligger i den bratte fjordlia like sør for Svarthiller, ei vik på vestsida av Lustrafjorden, i sørlige del av Vestre Luster Statsallmenning. Her er det mye ur og fattig, tørr furuskog, men den avgrensede lokaliteten domineres av lind. Lindetrærne er til dels ganske høye og grove og det er også enkelte døde trær, men da som ganske ferske læger. Foruten lind er det mye furu, samt innslag av osp, hassel, bjørk og gråor. I tillegg ble to almetrær funnet. Feltsjiktet er dårlig utviklet, men inneholder spredt med lågurt- og dels høgstaudearter, samt arter knyttet til ur og rasmark (som skogfiol, gauksyre, lintorskemunn, lundrapp, hundekveke, gjerdvikke, gulaks, brunrot). I et vass-sig ble de noe basekrevende artene gulsildre og fjelltistel funnet, ellers gav karplantefloraen få indikasjoner på rik mark. Av sopp ble det gjort et par funn av gul fluesopp Amanita mappa og ett av furumatiske. Det meste interessante var likevel funn av to (antatt) mycel av den direkte truede prestejordstjerna Geastrum triplex (UTM: 41192 678540). Arten stod i et ganske tørt og åpent parti rett ovenfor fjorden, nær et par små hasselkratt. Prestejordstjerne er tidligere ikke funnet i fylket og fra Vest-Norge ellers bare kjent fra en lokalitet på Sunnmøre. Lokaliteten får verdi svært viktig (A). Dette er begrunnet i forekomsten av en direkte truet soppart, som i tillegg er regionalt svært sjeldent. Uten denne ville det virket mest sannsynlig å gi lokaliteten verdi som viktig (B), siden den er ganske liten og for øvrig uten at spesielt kravfulle arter er påvist. Skjøtsel og hensyn: Skogen skjøtter seg best selv uten noen former for inngrep.

Naturtypelokalitet 4: Fureneset

Dominerende naturtype: F01 Rik edellauvskog

Areal: ikkje oppmålt

Verdi for biologisk mangfold: B

Beskrivelse innlagt av BHL 22.11.2004, basert på eget besøk 30.09.2004: Lokaliteten ligger rundt og ovenfor Fureneset, hvor det står ei hytte og er noe engvegetasjon på de åpne knausene mot sjøen. Den avgrensede lokaliteten består av en veksling mellom lindeskog med et tett busksjikt av hassel (i nord og sør) og mer åpen ospeskog med noe hassel og innslag av furu. Naturtype er rik edellauvskog med elementer av gammel edellauvskog. I lindebestandet i søndre del var det en god del død ved, ellers var det sparsomt med død ved på lokaliteten, og skogen bar preg av tidligere intensiv utnyttelse. Lindeskogen var middelaldrende, og det ble ikke registrert spesielt grove eller hule trær. Karplantefloraen var ordinær, og den eneste edellauvskogsarten som ble registrert var myske, som lokalt var vanlig (spesielt i det søndre bestandet). For øvrig forekom knollerteknapp, hvitbladtistel, tyrihjelm, blåknapp, lundrapp og teiebær. Det ble ikke registrert spesielt kravfulle marklevende sopp i

edellauvskogen, og potensialet vurderes som nokså svakt. Den mest kravfulle arten som ble funnet var gul fluesopp *Amanita mappa*. Rett nord for det nedlagte bruket var det middelaldrende til gammel ospeskog helt ned til fjorden med spredte hasselkraft i busksjiktet. Her ble det observert et matsøkende hvitryggspettpar (V). I dette bestandet var det noe død stående ved, men lite læger. Generelt består det avgrensede området av lauvskog, vesentlig lind og osp – med noe innslag av furu, bjørk, selje, gråor og gran. Vegetasjonstypene er dels alm-lindeskog og dels bærlyngskog og småbregneskog (i osp- og furudominerte partier). Lokaliteten får verdi viktig (B); mest pga de to lindebestandene som har noe potensiale for kravfulle arter, samt at lokaliteten sannsynligvis inngår i et territorium for et hvitryggspettpar. Vegetasjonen er ikke spesielt rik og tidligere påvirkningsgrad såpass høy at den ikke får bedre verdi, selv om lindeskog i utgangspunktet skal ha verdi svært viktig. Det kan likevel ikke utelukkes at ytterligere undersøkelser gir grunnlag for en høyere verdisetting. Skjøtsel og hensyn: Skogen bør få skjøtte seg selv uten noen former for inngrep, inkludert hogst. Særlig hogst av lauvtrær anses som negativt.

Naturtypelokalitet 5: Fureneset sør

Dominatorende naturtype: F01 Rik edellauvskog

Areal: ikkje oppmålt

Verdi for biologisk mangfold: B

Beskrivelse innlagt av BHL 22.11.2004, basert på eget besøk 30.09.2004: Lokaliteten ligger mellom to bekker i den bratte lia sør for Indre Fureneset og består av et forholdsvis stort lindebestand. Hovedsakelig utgjøres bestandet av unge til middelaldrende trær, men noen få eldre trær finnes. Innslaget av dødt trevirke er stort, men kun ferske og av små dimensjoner. Langs bekkene er innslag av gråor markant. Lokaliteten omgis av furuskog med noe bjørk- og ospeinnblanding. Vegetasjonen var ikke spesielt rik, og få kravfulle arter ble notert. En del lågurt- og høgstaudearter knyttet til rasmark ble registrert, slik som brunrot, kratthumleblom, gjerdevikke, hundekveke og skogfiol. Det ble funnet lite marklevende sopp (bl.a. blek piggsopp), og ingen særlig kravfulle. Lindeskog skal normalt gi verdi svært viktig, men i Indre Sogn er lind så vanlig at det blir misvisende å gi alle lokaliteter med lindeskog denne verdien. Dette er en ikke spesielt rik lokalitet som vurderes å ikke ha særlig potensiale for kravfulle og rødlistede arter, men størrelsen gjør at verdi viktig kan forsveres. Skjøtsel og hensyn: Skogen bør få skjøtte seg selv uten noen former for inngrep, inkludert hogst.

Naturtypelokalitet 6: Stølsskreda

Dominatorende naturtype: F01 Rik edellauvskog

Areal: ikkje oppmålt

Verdi for biologisk mangfold: B

Beskrivelse innlagt av BHL 22.11.2004, basert på eget besøk 30.09.2004: Lokaliteten ligger i og nord for nedre del av Stølsskreda. Den består både av elementer fra rik edellauvskog og fra gammel lauvskog, men disse overlapper en del, og den er derfor sett på som en enhet. På ryggen nord for selve Stølsskreda er det rike hasselkraft med svakt utviklet tresjikt av andre lauvtrær. Her inngikk arter som trollurt og skogsalat, og det ble funnet noen middels kravfulle arter av marklevende sopp – slik som gul fluesopp *Amanita mappa* og ametystsopp *Laccaria amethystina*. Langs Stølsskreda, og særlig på nordsida er det ospeskog med hassel og korsved i busksjiktet. Ned mot fjorden (ved Rettarhamn) er det ustabil mineraljord inntil bekkene, og her er det stedvis godt utviklede engsamfunn med arter som småengkall, tirlunge, firkantperikum, fjellmarikåpe, hestesprieg, fjellsyre, kattefot og gulaks. I overgangen mellom hasselskogen og ospeskogen ble det observert en hvitryggspett (V) hunn på næringssøk. Da lokaliteten sannsynligvis inngår i et territorium for rødlistearten hvitryggspett (som normalt ikke beveger seg ut av territoriet på høsten), får lokaliteten verdi viktig (B). Det er også et visst potensiale for mer kravfulle marklevende sopp knyttet til hassel på lokaliteten. Skjøtsel og hensyn: Skogen bør få skjøtte seg selv uten noen former for inngrep, inkludert hogst.

Naturtypelokalitet 7: **Skogateigen**

Dominerende naturtype: F08 Gammel barskog

Areal: ikke oppmålt

Verdi for biologisk mangfold: B

Den største naturlige granforekomsten (50 daa) i Indre Sogn, som i 1914 ble fredet som landets første skogreservat. Området ligger på vestsida av Lustrafjorden opp mot Store Haugmelen. Moe m.fl. (1994) karakteriserer området som en kompakt skog med relativt gamle trær på snaut 200 år med gadd og læger i ulike nedbrytningsfaser som gir et visst urskogs preg. Området har vært benyttet til forskning vedrørende granas historie på Vestlandet (Fægri 1950, Hafsten 1985), og den antas å ha vært i området i 500 år. Vegetasjonen er en tradisjonell blåbærskog, vesentlig av småbregnetypen. Noe mer kravfulle arter som hengeaks, skogfiol og liljekonvall påtreffes spredt. Moe (1994) setter verneverdien til svært høy (***)¹, men ut fra kriteriene i DN-håndboka for kartlegging av biologisk mangfold, kommer lokaliteten ikke opp i mer enn viktig. Johannes Anonby besøkte lokaliteten 14.-15.7.1990 og fant fem orkidéarter (bl.a. nattfiol, skogmarihand), samt myskegras. Statusen som naturreservat sikrer at dette unike granskogsbestandet får utvikle seg naturlig og at naturverdiene blir ivaretatt.

Vedlegg 3 Verneforskrifta

Forskrift om Verneplan for skog, vedlegg 4, Luster Allmenning naturreservat, Luster kommune, Sogn og Fjordane.

Dato	FOR-2005-09-02-975
Publisert	II 2005 hefte 4
Ikrafttredelse	02.09.2005
Sist endret	FOR-2008-01-09-168
Endrer	FOR-1914-11-24
Gjelder for	Luster kommune, Sogn og Fjordane.
Hjemmel	LOV-1970-06-19-63-§8, LOV-1970-06-19-63-§10, LOV-1970-06-19-63-§21, LOV-1970-06-19-63-§22, LOV-1970-06-19-63-§23 jf LOV-2009-06-19-100-§77
Kunngjort	08.09.2005
Rettet	
Korttittel	Forskrift om Luster Allmenning naturreservat

Fastsett ved Kronprinsreg.res. 2. september 2005 med heimel i lov 19. juni 1970 nr. 63 om naturvern § 8, jf. § 10 og § 21, § 22 og § 23. Fremja av Miljøverndepartementet. Endra med forskrift 9 jan 2008 nr. 168.

§ 1. Avgrensing

Det freda området gjeld følgjande gnr./bnr. i Luster kommune: 216/1.

Reservatet dekkjer eit totalareal på 10 069 daa.

Grensene for naturreservatet går fram av kart i målestokk 1:20 000 datert Direktoratet for naturforvaltning januar 2008. Dei nøyaktige grensene for reservatet skal avmerkast i marka. Knekkpunkta skal koordinatfestast.

Verneforskrifta med kart er tilgjengeleg i Luster kommune, hos Fylkesmannen i Sogn og Fjordane, i Direktoratet for naturforvaltning og i Miljøverndepartementet.

0 Endra med forskrift 9 jan 2008 nr. 168.

§ 2. Føremål

Føremålet med fredinga er å ta vare på ei større samanhengande, skogkledd fjordside tilnærma urørt av moderne tekniske inngrep, med sitt mangfold av naturtypar, økosystem, artar og naturlege, økologiske prosessar. Området har stor vitskapleg og biologisk verdi som samanhengande stort skogområde med sjeldsynte botaniske og ornitologiske førekomstar, og som studieområde for naturleg granskog i mogleg spreiing.

§ 3. Verneregler

For naturreservatet gjeld følgjande reglar:

1. Vegetasjonen, medrekna daude buskar og tre, er freda mot skade og øydelegging. Det er forbode å fjerne plantar eller plantedelar frå reservatet. Nye planteartar må ikkje førast inn. Planting eller sång er ikkje tillate.
2. Dyrelivet, medrekna reirplassar og hiområde, er freda mot skade og øydelegging. Utsetjing av dyr er ikkje tillate.
3. Det må ikkje setjast i verk tiltak som kan endre naturmiljøet, som t.d. oppføring av bygningar, anlegg og varige eller mellombelse innretningar, parkering av campingvogner, brakker o.l., opplag av båtar, framføring av luftleidningar, jordkablar og kloakkledningar, bygging av vegar, drenering og anna form for tørrellegging, uttak, oppfylling og lagring av masse, utføring av kloakk eller andre konsentrerte ureiningar, etterlating av avfall, gjødsling, kalking og bruk av kjemiske plantevern- eller skadedyrmiddel. Forsøpling er forbode. Opplistinga er ikkje uttømmande.
4. Motorferdsel på land og på vatn er forbode. Start og landing med luftfartøy er forbode.
5. Bruk av naturreservatet til teltleirar, idrettsarrangement eller andre større arrangement er forbode.
6. Direktoratet for naturforvaltning kan av omsyn til fredingsformålet ved forskrift forby eller regulere ferdsla i heile eller delar av naturreservatet.

§ 4. Generelle unntak

Reglane i § 3 er ikkje til hinder for:

1. Gjennomføring av militær operativ verksemd og tiltak i politi-, brannvern-, rednings- og oppsynsærend, og likeins gjennomføring av skjøtsels- og forvaltingsoppdrag som forvaltingsstyresmakta har gjeve.
2. Drift og vedlikehald av Kystverket sine anlegg og ferdsel i samband med dette.

Reglane i § 3, nr. 1-3, er ikkje til hinder for:

3. Sanking av bær og matsopp.
4. Jakt og fangst etter viltlova, og fiske etter lov om laksefisk og innlandsfisk.
5. Beiting. Direktoratet for naturforvaltning kan av omsyn til fredingsføremålet ved forskrift regulere beitetrykket i heile eller delar av reservatet.
6. Vedlikehald av bygningar og anlegg som er i bruk på fredingstidspunktet.
7. Bålbrunning med tørrkvist eller medbrakt ved, i samsvar med gjeldande lovverk.
8. Fiske og fangst etter saltvannsfiskelova, herunder bruk av eksisterande og eventuelt etablering av nye låssettingsplassar.

§ 5. Eventuelle unntak etter søknad

Forvaltingsstyresmakta kan etter søknad gje løyve til:

1. Naudsynt motorferdsel i samband med aktivitetar etter:
 - a. § 4 nr. 1, øvingskjøring.
 - b. § 4 nr. 6, vedlikehald av bygningar og anlegg.

- c. § 5 nr. 3, hogst av etablerte plantefelt.
 - d. § 5 nr. 7, oppføring av nye anlegg, flytting av anlegg og tilbygg til eksisterande anlegg for Kystverket.
2. Merking, rydding og vedlikehald av eksisterande stiar, løyper og gamle ferdsselsvegar.
 3. Hogst av etablerte plantefelt.
 4. Avgrensa bruk av reservatet som nemnt i § 3 nr. 5.
 5. Tiltak i samband med forvalting av vilt og fisk.
 6. Slått og annan tradisjonell skjøtsel av interessant, gammal kulturmark.
 7. Oppføring av nye anlegg, flytting av anlegg, og tilbygg til eksisterende anlegg for Kystverket.
 8. Hogst av ved til bruk på allmenningshytta og fjellstyrehytta.
 9. Oppføring av enkelt uthus til allmenningshytta, dersom allmenningshytta også er tilgjengeleg som forvaltings- og oppsynsbu.
 10. Enkle tiltak for vassforsyning til allmenningshytta og fjellstyrehytta.
 11. Motorisert transport av ved, proviant og materiell til fjellstyrehytta.
 12. Utskifting av eksisterende fjellstyrehytte med ny hytte i meir tradisjonell og miljøtilpassa stil.
 13. Etablering av landfester for marin næringsvirksomhet.

§ 6. Generelle dispensasjonsreglar

Forvaltingsstyresmakta kan gjøre unntak fra forskrifa når føremålet med fredinga krev det, eller for vitskaplege undersøkingar, arbeid av vesentleg verdi for samfunnet, og i spesielle tilfelle dersom det ikkje strir mot føremålet med fredinga.

Frå 2009 erstatta av Lov om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfaldlova) av 19.6.2009 nr. 100 § 48 (dispensasjon fra vernevedtak):

Forvaltningsmyndigheten kan gjøre unntak fra et vernevedtak dersom det ikke strider mot vernevedtakets formål og ikke kan påvirke verneverdiene nevneverdig, eller dersom sikkerhetshensyn eller hensynet til vesentlige samfunnsinteresser gjør det nødvendig.

I avveiningen mellom øvrige vesentlige samfunnsinteresser og hensynet til verneområdet skal det særlig legges vekt på verneområdets betydning for det samlede nettverket av verneområder og om et tilsvarende verneområde kan etableres eller utvikles et annet sted. Tiltakshaveren kan pålegges å bære rimelige kostnader ved ivaretakelsen, opprettelsen eller utviklingen av et slikt tilsvarende område.

Trenger et tiltak tillatelse både etter verneforskriften og etter annet lovverk, kan tiltakshaver velge å søke om tillatelse parallelt. Vedtak skal i slike tilfeller først fattes etter verneforskriften, dersom ikke annet følger av verneforskriften eller forvaltningsmyndighetens samtykke.

Søknad om dispensasjon etter første ledd skal inneholde nødvendig dokumentasjon om tiltakets virkning på verneverdiene. I dispensasjon etter første ledd skal begrunnelsen for

vedtaket vise hvordan forvaltningsmyndigheten har vurdert virkningene som dispensasjonen kan få for verneverdiene, og hvilken vekt det er lagt på dette.

§ 7. Forvaltingsplan

Forvaltingsstyresmakta, eller den forvaltingsstyresmakta gjev fullmakt, kan gjennomføre skjøtselstiltak for å fremje fredingsføremålet. Det kan utarbeidast forvaltingsplan, som kan innehalde nærmere retningsliner for gjennomføring av skjøtsel.

§ 8. Forvaltingsstyresmakt

Direktoratet for naturforvalting fastset kven som skal vere forvaltingsstyresmakt etter denne forskrifta.

§ 9. Ikraftsettjing

Denne forskriften tek til å gjelde straks. Samtidig vert kongeleg resolusjon av 24. november 1914 om oppretting av Skogateigen naturreservat oppheva.

Vedlegg 4 Kart til verneforskrifta

Kartlegging av gran

I Luster Allmenning NR

09.03.2017

Statens naturopsyn Luster
Liv Byrkjeland

8 Innhold:

1. Bakgrunn	2
2. Metode.....	3
3. Resultat	3
Felt 1: Helgja.....	4
Felt 2: Fureneset.....	5
Felt 3: Fureneset - Rettarhamngrovi	5
Felt 4: Indre Rettarhamngrovi - Rettarhamn	6
4. Tiltak	7

Figur 1a. Teikning av granfelt på kart frå andre sida av fjorden.

9 1. Bakgrunn

Luster Allmenning er eit barskogreservat med ein av dei få naturlege granskogane på Vestlandet kalla Skogateigen (<http://faktaark.naturbase.no/Vern?id=VV00001336>). I framlegg til forvaltingsplan fort Luster Allmenning er det sett følgande forvaltigmål om gran: *Halde bestanden av innført gran nede, og bevare den naturlege granbestanden.*

SNO fekk i oppdrag å kartlegge gran i naturreservatet gjennom bestillingsdialogen 2016. Sogn og Fjordane er pilotfylke på fjerning av gran i verneområde, og Miljødirektoratet tildelar pengar til tiltak gjennom den årlege bestillingsdialogen.

Figur 1b. Oversiktskart over verneområdet.

10 2. Metode

Feltarbeidet vart gjennomført 01.03.2017 av Liv Byrkjeland og Rein Arne Golf.

Naturreservatet vart synfart med båt, og granfeltet vart fotografert. Granfeltet vart deretter teikna inn på kart med hjelp av god utsikt og kikkeret (figur 1a).

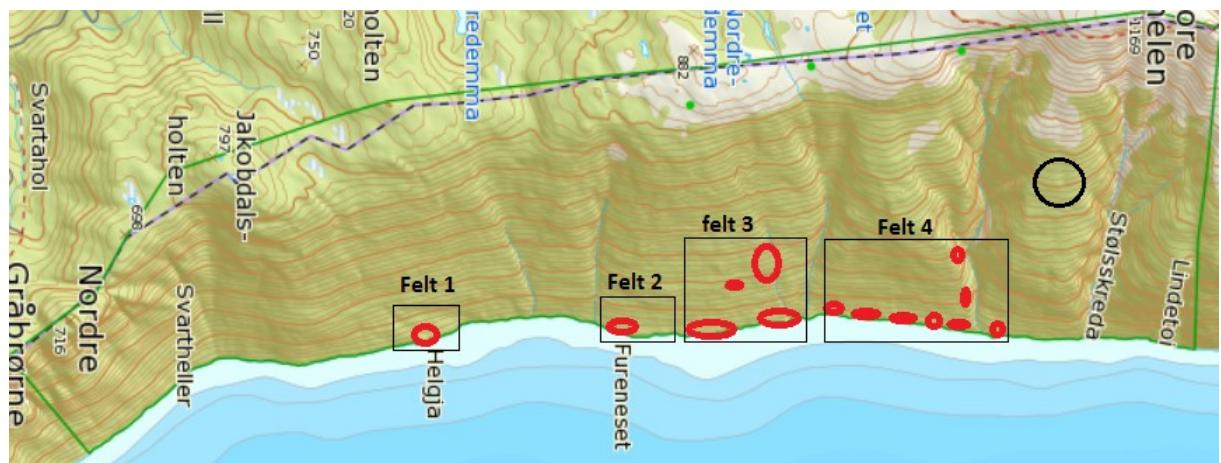
11 3. Resultat

Den planta grana har ein anna utsjånad enn den naturlege granbestanden i Skogateigen, men det må avanserte DNA ananlysar til for å skilje dei ulike grantypane. I denne undersøkinga er all gran under 300 m.o.h. rekna som planta gran.

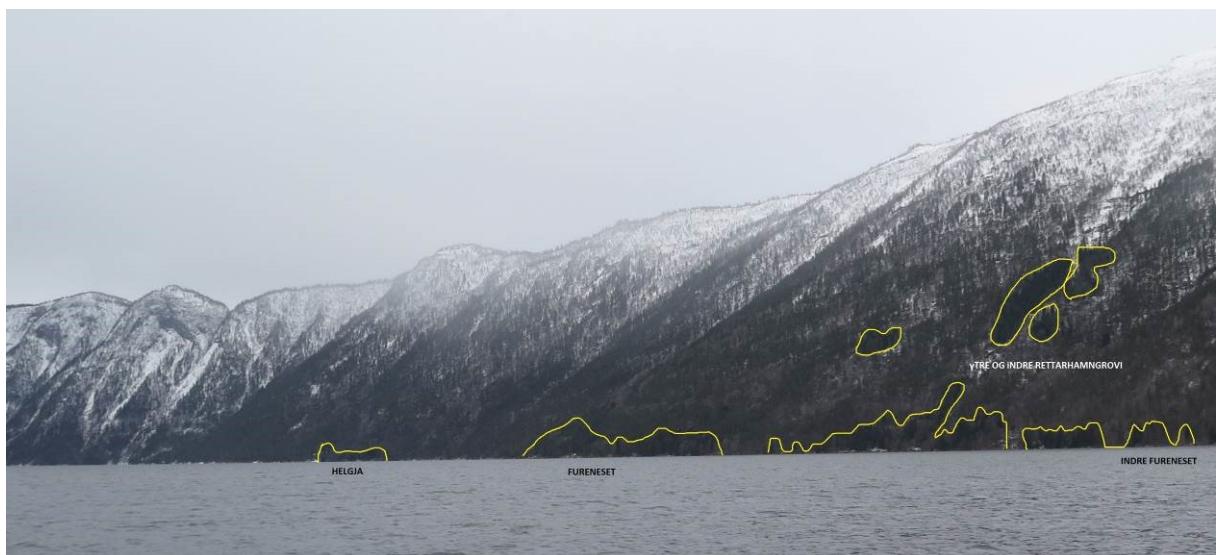
Det vart funne planta gran på Helgja og frå Fureneset til Rettarhamn, sjå figur 2 og 3. Det vart ikkje registrert noko gran sør for Helgja eller vest for Stølen.

Grantrea vart ikkje talt med synfaring, berre estimert på avstand frå båt, så det er veldig grovt estimerte tal som bli gitt her.

I denne rapporten er granplatingane delt inn i fire felt, sjå figur 2. Den naturlege grana i Skogateigen er markert med ein svart runding.

Figur 2. Kart over verneområdet med dei ulike planta granfelta innteikna. Den naturlege granene i Skogateigen (Granholten) er markert med svart runding.

Figur 3. Dei fleste planta granfelta innteikna med gul strek i bildet.

11.1 Felt 1: Helgja

På innmarka til den game husmannsplassen står det 50 – 100 grantre, pluss småtre. Dette er det sørlegaste granfeltet (lengst til venstre på bildet, figur 3, 4 og 5).

Figur 4. Dei sørlegaste grantrea står ved Helgja.

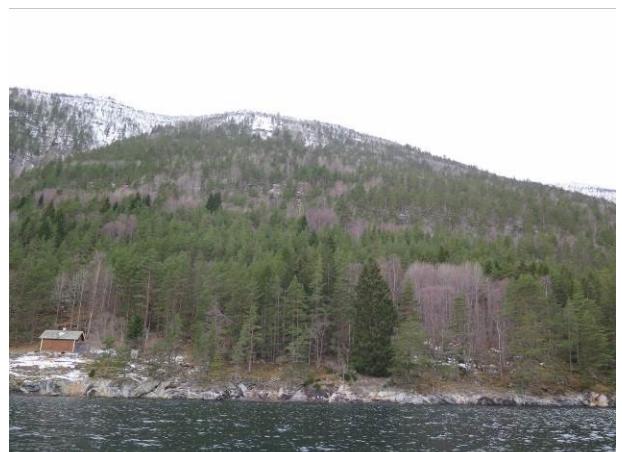
Figur 5. Helgja frå ei annan vinkel.

11.2 Felt 2: Fureneset

På Fureneset står det mykje gran i blandingsskogen rundt husmannsplassen. Det vart estimert til 200-300 store tre, men det står også smågrانer innimellan (figur 6 og 7).

Figur 6. Fureneset med Almenningshytta

Figur 7. Fureneset litt lenger inne.

11.3 Felt 3: Fureneset - Rettarhamngrovi

Der er i dette området det står mest gran. Det står store felt nede ved fjorden, og fleire felt oppi fjellsida, figur 7. Det største feltet står oppi lia ved Ytste Rettarhamngrovi, ca 200-300 m.o.h. Her er det truleg rundt 500 tre. Totaltalet er sannsynlegvis på over 1000 tre i dette området.

Figur 8. Området der det står mest gran, kanskje rundt 1000 tre.

11.4 Felt 4: Indre Rettarhamngrovi - Rettarhamn

I dette området står det store grantre spreidd langs stranda heile vegen på begge sider av Indre Fureneset, estimert til 100 – 200 store tre. Det står også nokre graner oppover i gjelet over Rettarhamn, to klynger på 30-50 tre. I tillegg er det smågraner inimellom (figur 8-11).

Figur 9. Gran sett frå Rettarhamn mot Rettarhamngrøvane

Figur 10. Bilete teke andre vegen.
Skogateteigen (også kalla Granholten) i himmelsyn.

Figur 11. Dei inste granene står eit stykke sør for Melkeplassen.

Figur 12. Mykje unge graner mellom fureskogen mange stader langs sjøen.

12

13 4. Tiltak

Det er ganske mykje gran i verneområdet som trugar verneverdiane. Talet er grovt estimert til i underkant av 2000 store tre . Granene spreier seg. Det må vere mogeleg å ringbarke ein del gran, men rundt Fureneset og Helgja (felt 1 og 2) bør granene hoggast og leggjast i dungar, evt. brennast. Ringbarka gran vil etter kvart ramle ned å gjøre det uframkomeleg for t.d. jakt. Granar langs stranda kan fraktast vekk sjøvegen. Graner som står oppi lia utanfor området der det blir jakta, kan ringbarkast.

Arbeidet med å diskutere løysingar om uttak med allmenningsstyret kan setjast i gong. Uttaket må gjerast gjennom tenestekjøp, og tiltaket kan gå over fleire år. Kor stor pengepott det skal søkjast etter i bestillingsdialogen er avhengig av kva praktiske løysingar ein kjem fram til, og kor omfattande arbeidet tenesteytar har høve til å gjøre kvart år.

